

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Libor Faltýnek

**ROZVOD A DÍTĚ – SROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY
ČESKÉ REPUBLIKY A ANGLIE**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 18.11.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

.....
Libor Faltýnek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce doc. JUDr. Michaele Hendrychové, CSc. za konzultace při psaní této práce a za cenné rady, připomínky a vstřícný přístup. Dále bych rád poděkoval své rodině za pomoc, podporu a ohleduplnost nejen při vzniku této práce, ale po celou dobu mého studia.

Obsah:

ÚVOD	1
1. MANŽELSTVÍ A RODINA	3
1.1 MANŽELSTVÍ	3
1.2 RODINA.....	4
1.3 RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST.....	6
1.3.1 <i>Zásahy do rodičovské zodpovědnosti</i>	8
2. PÉČE O DÍTĚ PO ROZVODU MANŽELŮ	10
2.1 OSOBA DÍTĚTE	10
2.2 SVĚŘENÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE DO VÝCHOVY JEDNOHO Z RODIČŮ	11
2.3 STŘÍDAVÁ A SPOLEČNÁ VÝCHOVA NEZLETILÉHO DÍTĚTE OBĚMA RODIČI.....	13
2.3.1 <i>Společná výchova rodičů</i>	14
2.3.2 <i>Střídavá výchova rodičů</i>	15
2.4 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO RUKOU JINÉ OSOBY NEŽ RODIČE.....	17
3. ROZVOD MANŽELSTVÍ PODLE ČESKÉHO PRÁVA.....	19
3.1 ROZVODOVÉ ŘÍZENÍ	19
3.2 ROZVOD SE ZJIŠŤOVÁNÍM PŘÍČIN ROZVRATU - § 24 ZOR	20
3.3 ROZVOD BEZ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU - §24A ZOR	21
3.4 ROZVOD ZTÍŽENÝ - § 24B ZOR	27
3.5 ZÁNIK MANŽELSTVÍ SMRTÍ MANŽELŮ. PROHLÁŠENÍ MANŽELA ZA MRTVÉHO	28
4. ROZVOD A DÍTĚ	30
4.1 ROZVOD MANŽELSTVÍ S NEZLETILÝMI DĚTMI.....	30
4.1.1 <i>Překážky rozvodu manželství s nezletilými dětmi</i>	32
4.2 ÚPRAVA POMĚRŮ K NEZLETILÝM DĚTEM PO DOBU PO ROZVODU.	33
4.3 STYK RODIČŮ S DÍTĚTEM	34
5. ROZVOD A DÍTĚ - PRÁVNÍ ÚPRAVA V ANGLII	38
5.1 RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST	38
5.2 PÉČE O DÍTĚ	39
5.2.1 <i>Blaho dítěte (Welfare of the Child)</i>	40
5.2.2 <i>Rozhodnutí o svěření dítěte do výchovy</i>	41
5.3 ROZVOD MANŽELSTVÍ.....	43
5.3.1 <i>Rozvodové řízení</i>	43
5.3.2 <i>Podmínky rozvodu</i>	44
5.4 ROZVOD A DÍTĚ	47
5.4.1 <i>Rozhodnutí o styku rodičů s dítětem</i>	47
6. ROZVOD A DÍTĚ PODLE ZÁKONA Č. 89/2012 SB., OBČANSKÝ ZÁKONÍK.....	50
6.1 OBECNÝ VÝKLAD.....	50
6.2 RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST	51
6.3 OSOBA DÍTĚTE	52
6.4 PÉČE O DÍTĚ	53
6.5 ROZVOD MANŽELSTVÍ.....	54
6.6 ROZVOD A DÍTĚ - STYK RODIČŮ S DÍTĚTEM	55
ZÁVĚR.....	57
POUŽITÁ LITERATURA	59

KNIŽNÍ PUBLIKACE.....	59
ABSTRAKT	62
ABSTRACT.....	63
KLÍČOVÁ SLOVA.....	64
NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	64

ÚVOD

„Rodina je základ státu“, zní notoricky známý citát. Platí to však i v současnosti nebo jde o citát dnes již překonaný? Opravdu je rodina, nejen pro stát, tak důležitá? Pevně věřím, že ano. Vždyť pro většinu z nás je rodina přístavem, do kterého se rádi vracíme. Ať už pravidelně nebo jednou za čas. Rodina nám ve většině případů pomáhá překonat životní příkoří a hlavně, formuje nás od útlého dětství tak, abychom v dospělosti dokázali založit rodinu vlastní. A to je nejen pro stát, ale hlavně pro nás, přínosem.

Přestože definice pojmu rodina se liší dle pohledu vědy, která na něj nahlíží¹, myslím, že nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že každý z nás si pod pojmem rodina představí matku, otce a děti. A troufám si tvrdit, že většina z nás si tyto rodiče představí jako manžele, jež společně vychovávají svého potomka. Tato představa rodiny je v nás díky způsobu naší výchovy i okolním vlivům hluboce zakořeněna. A přestože díky širokému pojetí pojmu rodina do ní můžeme v dnešní době zahrnout i druha a družku nebo vztah osob stejného pohlaví v registrovaném partnerství, myslím si, že manželství všechny ostatní stavy co do počtu zdaleka převyšuje. To je také důvod, proč je téma mé diplomové práce s manželstvím úzce spojeno.

Ať si to připustíme nebo ne, s uzavřením manželství se člověk dostává do situace, že i to může jednou skončit. Zanikne-li přirozeně, tj. úmrtím manžela či jeho prohlášením za mrtvého, je to nepříjemné, ale nikdo z nás nežije věčně, a tak je na tuto situaci člověk ve svém nitru v zásadě připraven. Na co ale připraven není, to je situace, že manželství zanikne rozvodem. Vždyť kdo z nás by uzavíral manželství s představou toho, že se jednou bude rozvádět? Že sňatek, do kterého vstupoval s vidinou celoživotní lásky ke svému protějšku a s vidinou vlastní spokojené rodiny, jednou skončí? Bohužel, stává se to. A dle statistik téměř u každého druhého manželství².

Přestože je tento životní zážitek pro každého zúčastněného traumatizující, každý ví, že nejde o konec světa. Čas je všemocný lékař a psychicky zdravý jedinec se s nastalou životní situací časem poměrně rychle vyrovná. Kdo ovšem trpí nejvíce, to jsou děti. Děti, zvláště pokud jsou malé, nechápu, proč se jejich tatínek či maminka

---

¹ Více viz kapitola 1.3

² Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0101.pdf

odstěhovali, proč je vídají tak málo, co se vlastně stalo. A když to pochopí, mnohdy obviňují samy sebe, že jsou příčinou rozpadu manželství svých rodičů. Někdy se dokonce stávají „rukojmí ve válce“ rozvádějících se rodičů. Jsou to tedy hlavně děti, které rozvodem trpí nejvíce.

V této diplomové práci bych se rád zaměřil na otázku rozvodu manželství, protože si myslím, že i v dnešní době, kdy počet sňatků klesá, je tohle téma stále aktuální. To dokazuje i stoupající počet rozvodů na našem území. Zároveň chci také poukázat na postavení dle mého názoru nejzranitelnějších účastníků rozvodového řízení, dětí, a na otázky s nimi spojené během rozvodu i v období po něm.

Součástí této práce bude i porovnání naší právní úpravy v otázce rozvodů a dopadu na děti se zahraniční právní úpravou, konkrétně s Anglií. Ta je zajímavá díky svému anglosaskému systému práva, ale i tím, že Anglie byla, a pro mnohé jistě stále je, země velmi konzervativní, puritánská. Rád bych proto v této práci ukázal, jak v této zemi přistupují k výše zmíněným situacím a zda, případně jak, se liší od právní úpravy České republiky.

V neposlední řadě se budu věnovat konfrontaci současného právního stavu v naší zemi s občanským zákoníkem 2012, tedy zákonem č. 89/2012 Sb, který nabude účinnosti dne 1.1.2014.

Cílem mé práce je analyzovat a srovnat právní úpravu rozvodového řízení a s tím související otázky týkající se nezletilých dětí v České republice a Anglii.

1. Manželství a rodina

Dříve než se budu věnovat hlavnímu tématu své diplomové práce, tedy rozvodu a jeho dopadu na děti, pokládám za důležité podívat se alespoň stručně na to, co rozvodu předchází, tedy na pojem manželství a jeho vznik. S manželstvím je úzce spjat i pojem rodina, kterému se v této části budu také věnovat.

1.1 Manželství

V aktuálně účinném zákoně o rodině č. 94/1963 Sb.³, je manželství věnována jeho první část zahrnující 29 paragrafů. Definici manželství nalezneme hned v § 1 odst. 1: „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem.“ V odstavci druhém zákon dodává: „Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“

Manželství se uzavírá mezi svobodným mužem a ženou prohlášením o vstupu do manželství a to buď formou občanského nebo církevního sňatku. Manželství musí být monogamní, což znamená, že manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá (§ 11 ZoR). Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci. Totéž platí o příbuzenství založeném osvojením (§ 12 ZoR). Manželství může uzavřít jen osoba starší 18 let, případně z důležitých důvodů a s přivolením soudu i osoba starší 16 let. Manželství však nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům (§ 13 ZoR).

Je důležité si uvědomit, že ač to tak na první pohled může vypadat, tak manželství nelze považovat za smlouvu. Prohlášení, kterým se manželství uzavírá, není prohlášením smluvním, nýbrž jde o prohlášení souhlasné vůle před orgánem státu, které se činí vůči tomuto orgánu, ne tedy o projev souhlasné vůle, který by si snoubenci činili vůči sobě navzájem.⁴

---

³ Dále jen „zákon o rodině“ nebo „ZoR“

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 2.

Manželé mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. O záležitostech rodiny rozhodují společně a jeden z manželů může zastupovat druhého v jeho běžných záležitostech. Pokud není smlouvou mezi manželi upraveno jinak, vzniká uzavřením manželství i společné jmění manželů, jež je upraveno v § 143 an. občanského zákoníku.⁵

Bavíme-li se o vztahu dvou osob stejného pohlaví, nejedná se o manželství, ale o tzv. registrované partnerství, jež je upraveno v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Partnerství je tedy upraveno oproti manželství rozdílně a práva a povinnosti partnerů se značně liší od práv a povinností manželů. Registrovaní partneři nemohou např. osvojit dítě.

Žijí-li muž a žena v jedné domácnosti, avšak nejsou sezdáni, také se nejedná o manželství, ale o vztah druh-družka. Jde o tzv. nesezdané soužití či faktické manželství.⁶ Je potřeba zmínit, že pojem druh a družka není v našem právním řádu nikde přesně definován, přestože jej některé právní předpisy používají.⁷

1.2 Rodina

§ 1 odst. 2 zákona o rodině říká: „Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“ Bohužel nikde v českém právním řádu není pojem rodina definován. Je to dáno tím, že jednoznačná definice tohoto pojmu je velmi problematická. Liší se podle přístupu různých vědních disciplín jako je sociologie, psychologie, právo nebo demografie. Také různé oblasti téže vědy přistupují k pojmu rodina rozdílně.⁸

Pokud bychom hledali vysvětlení pojmu rodina v právní historii, našli bychom definici používanou do 31.12.1950 v § 40 císařského patentu č. 946/1811 ř. z.,

---

⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů; dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“

⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 3.

⁷ Např. zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů

⁸ ČERNÁ, M.: *Rozvod, otcové a děti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. s. 18.

Všeobecný zákoník občanský (ABGB): „Rodinou se rozumějí rodičové se všemi svými potomky. Poměr mezi těmito osobami se nazývá příbuzenstvím, poměr však, který vzniká mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela švakrovstvím.“

Snažíme-li se rozklíčovat tento pojem v dnes účinných zákonech České republiky, najdeme jej například v § 7 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, nebo v § 187 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Vždy jde ale o definici pro potřeby daného zákona, nikdy nejde o definici obecnou.

Zaměříme-li se důkladněji na zákon o rodině, můžeme dospět k závěru, že zákon rodinu chápe především ve vztahu rodič – dítě, neboť právní úprava tohoto vztahu není založena na tom, že rodiče dítěte jsou současně i manželi.⁹ Z hlediska práva jsou za členy rodiny považovány osoby, které spolu žijí ve společné domácnosti a jsou tzv. osobami blízkými. Pojem osoby blízké vymezuje občanský zákoník v § 116 tak, že se jimi rozumí příbuzní v řadě přímé, sourozenci a manžel. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně považovala jako újmu vlastní.¹⁰

Z předchozích řádků vyplývá, že pojem rodina je velmi široký a není jednoduché jej uchopit. I z tohoto důvodu jej zákonodárce nedefinuje a to ani v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež nabude účinnosti dne 1.1.2014. Svou roli hraje i fakt, že rodina, na rozdíl od jejích členů, není v naší zemi subjektem právních vztahů.

Rodina je důležitým a nezastupitelným prvkem vývoje každého lidského jedince, jež formuje jeho vývoj a podstatnou měrou ovlivňuje jeho život. Její funkce je reprodukční nebo biologická, ekonomická, socializační a emocionální.¹¹

Zaměříme-li se na vztah mezi rodinou a manželstvím, zjistíme, že rodina je pojem širší. Tyto pojmy tedy nejsou synonymy, ale manželství je základem, z něhož rodina vzniká. Je třeba však podotknout, že rodina nevzniká pouze na základě manželství, ale o rodinu půjde i tehdy, jestliže rodiče dítěte budou spolu žít, aniž by uzavřeli manželství. Jako rodinu chápeme i soužití jen jednoho rodiče s dítětem.¹²

---

⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 4.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 12.

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 4-5.

¹² HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 13.

1.3 Rodičovská zodpovědnost

Problematikou rodičovské zodpovědnosti se zabývá část druhá, hlava první, zákona o rodině, konkrétně § 31 - § 40. Zákonná definice rodičovské zodpovědnosti v § 31 odst. 1 zní:

„Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností

- a) při péči o nezletilé dítě
- b) při zastupování nezletilého dítěte
- c) při správě jeho jmění“

Ad a) Pod pojem péče o nezletilé dítě zákoník zahrnuje demonstrativní výčet zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

Ad b) Zastupování nezletilého dítěte činí rodiče při právních úkonech, ke kterým není dítě plně způsobilé (§ 36 ZoR). Zároveň však platí, že žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí týchž rodičů. V takovém případě ustanoví soud dítěti opatrovníka, jež bývá označován jako kolizní opatrovník (§ 37 ZoR).

Ad c) Jmění dítěte jsou rodiče povinni spravovat s péčí řádného hospodáře (§ 37a ZoR). Co se rozumí pod pojmem „péče řádného hospodáře“, to zákon výslovně nevymezuje. Mělo by jít o takové hospodaření s majetkem dítěte, aby byl dítěti zachován do zletilosti, pokud možno v neztenčené míře.¹³ V praxi ale může nastat situace, kdy majetek dítěte, nabytý například dědictvím, generuje poměrně vysoké výnosy. Může tak vzniknout nepoměr mezi výnosy majetku dítěte a příjmy rodičů, na které pamatuje § 37a ZoR. Ten v první řadě stanoví, že těchto výnosů má být použito nejprve pro vlastní výživu dítěte, čímž defacto zaniká zákonná vyživovací povinnost rodičů k dítěti, neboť je ve smyslu §85 odst. 1 ZoR „samo schopno se živit“.¹⁴ Zároveň se ale snaží uchránit rodiče, jimž umožňuje dotknout se majetkové podstaty dítěte, pakliže by vznikl nezaviněný hrubý nepoměr mezi nezletilým dítětem a osobami výživou povinnými, tedy rodiči.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 229.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 229.

Aby nedošlo ke zneužití rodičovské pravomoci při správě majetku dítěte, uvádí § 37a odst. 3 ZoR, že dítě má možnost požádat rodiče o vyúčtování ze správy jmění a to do jednoho roku po skončení správy majetku rodiči. Tímto však nejsou dotčena práva dítěte z odpovědnosti za škodu a z bezdůvodného obohacení, pokud rodiče nespravovali majetek dítěte s péčí řádného hospodáře. Důležité je zmínit i § 37b zákona o rodině, který říká, že v odůvodněných případech, kdy by majetkové zájmy dítěte mohly být ohroženy, ustanoví soud pro zvýšenou ochranu jeho jmění opatrovníka.

Rodičovskou zodpovědnost mají dle § 34 ZoR oba rodiče. Pokud jeden z rodičů nežije, není znám, nemá způsobilost k právním úkonům, byl rodičovské zodpovědnosti zbaven nebo mu byl výkon rodičovské zodpovědnosti pozastaven, pak náleží rodičovská zodpovědnost druhému rodiči.

Specifická situace nastává, je-li rodič nezletilý. Pokud je rodiči více jak 16 let, může mu být dle § 34 odst. 3 ZoR soudem přiznána rodičovská zodpovědnost ve vztahu k péči o dítě. Z toho vyplývá, že rodičovská zodpovědnost týkající se zastupování nezletilého dítěte nebo správy jeho jmění náleží stále jen zletilému rodiči v daném vztahu, případně poručníkovi ustanovenému dle § 78 ZoR. Poručníkovi náleží rodičovská zodpovědnost i v případě, že jsou oba rodiče mladší 16 let. Problém, který tohle rozdělení rodičovské zodpovědnosti přináší, může nastat za situace, kdy nezletilá matka má rodičovskou zodpovědnost ve vztahu péče o osobu dítěte, ale z důvodu nemožnosti spravovat jeho jmění nemá právo přijímat a hlavně vymáhat výživné či pojistné.¹⁵

Zákon říká, že při výkonu práv a povinností uvedených v § 31 odst. 1 ZoR jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. (§ 31 odst. 2 ZoR). Při vykonávání dohledu však nemusí mít rodič dítě neustále u sebe. Rodič totiž může v rámci výkonu své rodičovské zodpovědnosti, pokud je důsledně ochráněn zájem dítěte, svěřit osobní péči o dítě speciálnímu zařízení nebo jiné (příbuzné nebo cizí) osobě.¹⁶ Ve stejném odstavci dále zákonodárce dává rodiči možnosti, jak docílit výše zmíněného a to tak, že uvádí: „Rodiče mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla

---

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 131.

¹⁶ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 97.

dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.“ Rodiče tedy nesmí dítě týrat, jakkoliv zneužívat či zanedbávat, avšak úplný zákaz tělesných trestů tímto ustanovením přijat nebyl. Výchovnému pohlavku či naplácání na zadek tedy zákon nebrání. Pokud je tak učiněno samozřejmě s mírou. Můžeme sice namítat, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy (§ 11 občanského zákoníku), ovšem dle mého názoru drobný výchovný tělesný trest nezpůsobí ani újmu na zdraví nebo životě dítěte, ani nepoškodí jeho čest či důstojnost.

Pokud se stane, že se rodiče nedohodnou o podstatných věcech při výkonu rodičovské zodpovědnosti, rozhodne místo nich soud (§ 49 ZoR). Zákonodárce se tímto ustanovením snaží chránit zájem dítěte, jež může být nemožností dohody rodičů negativně dotčeno. O neshodu v podstatných věcech jde např. při volbě povolání dítěte, studiu dítěte, určení bydliště dítěte, změně příjmení apod.¹⁷

1.3.1 Zásahy do rodičovské zodpovědnosti

Zmínit musíme i situaci, kdy rodiči brání ve výkonu rodičovské zodpovědnosti závažná překážka. V daném případě, vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud POZASTAVIT výkon rodičovské zodpovědnosti (§ 44 odst. 1 ZoR). Formálně je tento rodič i nadále nositelem rodičovské zodpovědnosti, ale práva a povinnosti z ní vyplývající nemůže vykonávat.¹⁸ Odpadnou-li důvody závažné překážky, např. uzdravení se ze závažné nemoci, rodiči je výkon rodičovské zodpovědnosti navrácen do původní šíře.

Pokud však rodič nevykonává řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou zodpovědnosti OMEZÍ (§ 44 odst. 2 ZoR). Soud musí vymezit rozsah práv a povinností, na které se

---

¹⁷ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 197.

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 170.

omezení vztahuje. Rodičovská zodpovědnost se pak v této části koncentruje v osobě druhého rodiče či opatrovníka.¹⁹

Zneužívá-li rodič svou rodičovskou zodpovědnost nebo její výkon nebo ji závažným způsobem zanedbává, soud jej rodičovské zodpovědnosti ZBAVÍ (§ 44 odst. 3 ZoR). Dojde-li k této situaci, je rodič zbaven své rodičovské zodpovědnosti úplně a ta se převádí na druhého rodiče, případně poručníka. Pokud má rodič více nezletilých dětí, vztahuje se rozhodnutí soudu vždy jen na rodičovskou zodpovědnost a její výkon ke konkrétnímu dítěti, nikoli pokud jde o děti další.²⁰

Dopustil-li se rodič úmyslného trestného činu proti svému dítěti, či ke spáchání trestného činu své dítě mladší patnácti let použil, popřípadě se dopustil trestného činu jako spolupachatel, návodce či pomocník k trestnému činu spáchanému jeho dítětem, soud vždy posoudí, zda tu nejsou důvody pro zahájení řízení o ZBAVENÍ rodičovské zodpovědnosti. Jedná se převážně o trestný čin opuštění dítěte, týrání svěřené osoby, ohrožování mravní výchovy mládeže, pohlavní zneužívání či trestný čin krádeže spáchaný dítětem na pokyn rodiče. Rodič nemusí být pravomocně odsouzen. Z ustanovení „vždy posoudí“ jasně vyplývá, že soud je ve výše popsaných případech vždy povinen zahájit řízení o zbavení rodičovské zodpovědnosti a posoudit daný skutkový stav.

---

¹⁹ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 108.

²⁰ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 109.

2. PÉČE O DÍTĚ PO ROZVODU MANŽELŮ

2.1 Osoba dítěte

V zákonech České republiky se velmi často setkáváme s pojmem „dítě“, ovšem jeho definici budeme hledat jen obtížně. Samotný zákon o rodině definici neobsahuje, ač pojem dítě používá velmi často. V našich zeměpisných šířkách a s ohledem na právní předpisy používáme pojem dítě především v označení vztahu k předkům (ascendenti) a potomkům (descendenti).²¹ V tomto smyslu vyznívá § 87 ZoR, jež stanoví vyživovací povinnost dětí vůči rodičům nebo § 98 odst. 1 ZoR, který umožňuje dítěti vymáhat po rodiči nezaplacené výživné na jeho osobu až 3 roky zpětně ode dne zahájení soudního řízení.

Podíváme-li se do občanského zákoníku, pak se v § 8 odst. 2 dozvídáme, že: „Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství.“ Z toho vyplývá, že používá-li zákon o rodině spojení „nezletilé dítě“, má na mysli osobu ve věku před osmnáctým, respektive šestnáctým rokem života dle § 13 odst. 1 ZoR.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve svém § 2 stanoví, že: „Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba“. Odkazuje se přitom jednak na již zmíněný § 8 OZ, ale také na § 1 Úmluvy o právech dítěte, která ve svém článku 1 říká: „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“ Tento článek se snaží definovat pojem dítě, ovšem není zde možné najít odpověď na otázku „co je to dítě?“. Vysvětlení je jednoduché – tvůrci Úmluvy nebyli schopni se na této definici dohodnout. A tak nejenže Úmluva nestanoví jasně a srozumitelně, kdy vzniká nový život, ale chybí v ní také jednoznačná odpověď na otázku, ve kterém věku se dítě stává dospělým a Úmluva se na něj dále nebude aplikovat.²²

---

²¹ WINTEROVÁ, A.; DVOŘÁK, J.: *Pocta Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. s. 242.

²² WINTEROVÁ, A.; DVOŘÁK, J.: *Pocta Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. s. 244.

Nalistujeme-li si zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, najdeme v jeho § 126 tuto definici: „Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“ S trestním zákoníkem je úzce spojen zákon č. 218/2003 Sb.²³, který ve svém § 2 odst. 1 písm. c) říká: „Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“ Z tohoto vyplývá, že i osoba označená za mladistvého je osobou mladší 18 let, tedy dítětem.

Pokud se krátce zaměříme na práva a povinnosti nezletilých, tedy dětí, pak dle § 9 OZ zjistíme, že „Nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.“ S tím souvisí i v této diplomové práci hodně citovaný § 31 odst. 3 ZoR, umožňující dítěti s ohledem na stupeň jeho vývoje mít právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje. Při hodnocení konkrétní způsobilosti konkrétního nezletilce k určitému právnímu úkonu zákon zdůrazňuje hledisko ochrany práv třetích osob. Staví se tedy na kritériu objektivního hodnocení přiměřenosti právního úkonu, rozpoznávací a volní schopnosti odpovídající věku nezletilé fyzické osoby. To znamená, že rozhodující je stupeň rozpoznávací a volní schopnosti, náležející zpravidla nezletilým osobám určitého věku, nikoli konkrétní rozpoznávací a volní způsobilosti konkrétní nezletilé fyzické osoby.²⁴

Někdy má ovšem nezletilý právo činit úkony stanovené přímo v zákoně, jako např. nezletilí, kteří dovršili 15. rok mohou projevit poslední vůli pouze formou notářského zápisu (§ 476d odst. 2 OZ).

2.2 Svěření nezletilého dítěte do výchovy jednoho z rodičů

Dojde-li soud k závěru, že jsou splněny podmínky rozvodu manželství s nezletilými dětmi a zároveň nepoužije ustanovení § 24 odst. 2 ZoR, pak dle § 26 odst. 1 ZoR upraví rozvádějícím se manželům práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu. Zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů

---

²³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ WINTEROVÁ, A.; DVOŘÁK, J.: *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. s. 247.

přispívat na jeho výživu. Po tzv. velké novele z roku 1998 tuto činnost koná samostatně soud péče o nezletilé, který je nazýván opatrovnickým soudem.

Rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která však musí být schválena soudem (§ 26 odst. 3 ZoR). Soud zpravidla svěruje dítě do péče jednoho z rodičů.

Soud zpravidla svěruje dítě do péče jednoho z rodičů. Rozhoduje přitom zejména podle kritérií, která jsou stanovena v § 26 odst. 4 a 5 ZoR.²⁵ Jen výjimečně soud svěří nezletilé dítě dle § 26 odst. 2 ZoR do společné či střídavé péče rodičů, protože tato klade na oba rodiče velké nároky. Již od prvních verdiktů soudů o svěření dítěte do výchovy jednoho z rodičů převládá názor, že až na výjimečné situace je matka tou, komu je v zájmu dítěte nejlepší svěřit nezletilého potomka. „I přes formální rovnost soudy stále svěrují děti po rozchodu manželů častěji do výhradní péče matkám. Pramení to z faktu, že v úplných rodinách jsou to většinou právě matky, které zastávají každodenní úkony spojené s péčí o děti, jsou dětem spíše k dispozici a reprezentují před nimi rodičovský pár jako celek. Soudci předpokládají, že po rozchodu mohou proto právě matky zajistit dětem kontinuitu.“²⁶ Obvyklá soudní praxe vychází z úvahy, že matka je vždy schopna se o dítě (zejména útlého věku) postarat, pokud není prokázán opak, zatímco otec soudu dokazuje, že je o dítě schopen se postarat.²⁷ Tato myšlenka, která je hluboce zakořeněna jak v hlavách rozhodujících soudců, tak v hlavách pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí, se dnes již stává překonanou. Nové psychologické i sociologické výzkumy dokázaly, že otcové jsou schopni se o dítě postarat stejně dobře jako matky. I přes tento fakt soudy z 90% svěří dítě do péče matky²⁸ a jen v 8% do péče otce. Zbývá 2% jsou případy, kdy soud svěří dítě do společné či střídavé výchovy anebo do výchovy jiné fyzické osoby podle § 45 ZoR, případně do pěstounské péče podle § 45a až §45d ZoR, či v krajním případě do výchovy ústavní dle § 46 ZoR. Platí, že matka, pokud má o výchovu dítěte zájem a není závislá na alkoholu či drogách, stává se tou, které je nezletilý potomek v době po rozvodu svěřen do výchovy. Při rozhodování soud zohledňuje posudek pracovníků odboru

---

²⁵ ŠVESTKA J.; DVORÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III*. 5. jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 62.

²⁶ DUDOVÁ, R.: *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AVČR, 2008. s. 30.

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy*. 1. vyd. Praha : Computer Press, 2001, s. 39.

²⁸ ČERNÁ, M.: *Rozvod, otcové a děti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. s. 37.

sociálně-právní ochrany dítěte, znalců z oboru psychologie a je-li to dle podmínek § 31 odst. 3 ZoR možné, tak i názoru nezletilého potomka.

V praxi může rozhodnutí soudu o svěření dítěte do výchovy jednoho z rodičů přinést mnoho problémových situací. Velmi často se stává, že je to muž, který iniciuje rozvodové řízení, ať už z jakýchkoli důvodů. Žena, která většinou obětuje svůj život a leckdy i kariéru rodině a výchově dětí, má pak často problém se s touto situací vyrovnat. Pokud soud svěří nezletilé dítě do její výchovy, pak nezřídka dochází k tomu, že se snaží ovlivnit dítě a jeho myšlení tak, že se otec dítěte stane v jeho očích člověkem, kterého se bojí a kterého nechce vídat a navštěvovat. Doslova tak jeden rodič popouzí dítě proti rodiči druhému. Děti prožívají vnitřní konflikt, čímž trpí hlavně jejich sebevědomí. Popouzení zanechává na duši dítěte značné následky, prohlubuje traumata z rozvodu rodičů a znesnadňuje adaptaci²⁹. To, společně s častým rozhodnutím soudu o tom, že druhý rodič smí dítě vídat jen o víkendu jednou za 14 dní, vede k tomu, že rodič, který s dítětem není skoro vůbec v kontaktu, stává se pro nezletilého potomka cizím člověkem. Později, až jsou děti starší a plně si uvědomí celou situaci, bývá už na nápravu pozdě, protože navázat opětovně bližší vztah se ztraceným rodičem už bývá nemožné.

Kromě otázky, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy v době po rozvodu, rozhoduje soud také o otázce výživného pro dítě od rodiče, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy. Stanoví nejen jeho výši, ale také den splatnosti či způsob provedení platby a to vše s ohledem na zájem dítěte a majetkové možnosti rodiče.

2.3 Střídavá a společná výchova nezletilého dítěte oběma rodiči

Díky novele zákona o rodině č. 91/1998 Sb. pamatuje zákon nově i na situaci, že rodiče chtějí pečovat o dítě společně. § 26 odst. 2 ZoR říká: „Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“ Důležitým předpokladem pro rozhodnutí soudu o tomto druhu výchovy o nezletilého potomka v době po rozvodu je, že rodiče s ní musí souhlasit.

---

²⁹ ČERNÁ, M.: *Rozvod, otcové a děti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. S. 42-43.

Je důležité také upozornit na to, že soud by měl zjistit stanovisko nezletilého dítěte dle § 31 odst. 3 ZoR, pakliže potomek splňuje podmínky daného paragrafu.

Společná popřípadě střídavá výchova klade na rodiče, kteří právě procházejí složitou životní situací, tedy rozvodem, velké osobnostní nároky. Je nutné, aby spolu nadále vycházeli, uměli spolu komunikovat a spolupracovat, uměli se tolerovat a celkově byli dostatečně vyspělí na to, aby tuto složitou situaci oba zvládli.

Po více než desetileté aplikaci lze konstatovat, že tato úprava rodinných vztahů se ve velkém počtu případů osvědčila. Z poznatků nejen soudní praxe, ale i z praxe odborníků, psychologů nebo psychiatrů vyplývá, že i v případě, že tato úprava někdy neodpovídá zcela zájmům a přáním rodičů, děti ji vítají téměř vždy, rychle si zvyknou na nové podmínky a oceňují stálý a bezproblémový kontakt s oběma rodiči i v době po rozpadu rodiny.³⁰

2.3.1 Společná výchova rodičů

Pojem „společná výchova oběma rodiči“ je v českém právu použit v jiném významu, než v jakém jej používají některé zahraniční úpravy. Je tomu tak proto, že i nadále rodičovská zodpovědnost zůstává po rozvodu zachována zásadně oběma rodičům. Společná péče obou rodičů po jejich rozvodu tudíž u nás znamená, že oba rodiče i nadále se budou o dítě starat současně v prostředí, kde bude dítě žít.³¹ V zahraničí, kde je tento způsob výchovy označován termínem „Joint Custody“ platí, že rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy, ztrácí k němu rodičovská práva, tedy již zmíněnou rodičovskou zodpovědnost, a teprve rozhodnutím soudu o tzv. Joint Custody dochází k tomu, že je mu tato rodičovská zodpovědnost navrácena. V našem pojetí zákona o rodině tedy společná výchova (bohužel) neznámá nic jiného, než že poměry dítěte nejsou pro dobu po rozvodu upraveny, tj. ve vztahu k dítěti, jako kdyby k rozvodu manželství jeho rodičů nedošlo.³²

Jedná se tak o situace, kdy rozvedení manželé budou po rozvodu i nadále bydlet v jednom bytě společně s jejich nezletilým potomkem, o jehož výchovu se budou starat

---

³⁰ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 68.

³¹ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s 67.

³² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy*. 1. vyd. Praha : Computer Press, 2001, s. 43.

společně. Soud tedy nerozhodne o svěřeni dítěte do výchovy jednoho z rodičů. Tímto má dítě zajištěn stálý kontakt s oběma rodiči a ti se, stejně jako za manželství, podílejí na jeho výchově dělením činností vztahujících se k péči o jejich nezletilého potomka. Za této situace, kdy rodiče ať už nuceně, tedy z důvodu kdy se jeden z rodičů nemá kam odstěhovat, či dobrovolně zůstávají v jedné domácnosti, by bylo velmi nepraktické, kdyby soud ve věcech péče o nezletilé svěřil výchovu dítěte jen do rukou jednoho z nich. Vše musí být ovšem posouzeno dle dikce zákona, tedy lze tak učinit jen za předpokladu, že s tím rodiče souhlasí a je to v zájmu nezletilého dítěte.

Pokud jde o vzájemný konsensus rodičů je třeba, aby dohoda rodičů o společné výchově kromě prostého tvrzení, že společná výchova bude po rozvodu existovat, v každém případě obsahovala i ujednání rodičů o tom, jakým způsobem a v jakém rozsahu bude každý z rodičů hradit nikoli běžné náklady na dítě. Nejde zde přitom o stanovení rozsahu vyživovací povinnosti ve smyslu § 85 a násl. ZoR, ale pouze o vymezení vzájemných povinností rodičů při zabezpečení výživy dítěte.³³ Tyto sepsané a společně s dohodou soudem potvrzené skutečnosti pomáhají předcházet konfliktům, jež mohou v budoucnu při tomto typu výchovy vzniknout a ulehčují tak život nejen rozvedeným manželům, ale i dítěti, které nemusí být svědkem případných hádek.

Problematickou se v tomto případě jeví otázka výživného. Dle dikce zákona, tedy § 26 odst. 1 ZoR, soud společně s určením, komu bude dítě svěřeno do výchovy, stanoví i to, jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Protože je však nezletilé dítě při společné výchově v domácnosti s oběma rodiči, soudní praxe je taková, že výživné k dítěti se nestanoví ani jednomu z rodičů.

2.3.2 Střídavá výchova rodičů

Střídavá výchova znamená, že dítě střídá dvě výchovná prostředí. „Střídavou“ je ovšem i výchova, kdy se v jediném prostoru otec a matka střídají ve výchově dítěte, popř. také situace, kdy jeden z rodičů sice trvale žije jinde, ale ve vyhrazené době

---

³³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod - děti - výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 37-38.

přichází – střídaje se s druhým rodičem – o dítě pečovat.³⁴ I zde platí, že o tomto způsobu výchovy soud rozhodne, jen pokud je to v zájmu dítěte a rodiče s ní souhlasí.

Ačkoliv to tak na první pohled nemusí vypadat, nároky kladené na rodiče při tomto způsobu péče o nezletilého potomka jsou opravdu vysoké. Obecně platí, že rodiče musí být s celou situací týkající se rozvodu srovnáni a musí spolu umět normálně komunikovat a vycházet. Platí, že vztah mezi rodiči musí již být na takové úrovni, že rodiče snesou zmínky o druhém bez negativních komentářů.³⁵ Musí tedy umět přijmout informace o druhém rodiči při vyprávění svých potomků o uplynulých zážitcích nebo zvládnout bez negativních emocí prohlížení fotografií z výletů tohoto rodiče a jejich společného syna či dcery.

Rodiče se musí umět dohodnout, na jakou dobu budou mít jejich společného nezletilého potomka ve své péči. Z praxe, i když spíše zahraniční, se jeví ideální doba jeden měsíc. Nicméně lze se dohodnout i na době kratší, např. týden či čtrnáct dní, nebo naopak době delší. Odvíjí se to nejen od možností rodičů, ale hlavně také od věku vychovávaného dítěte.

Je také velmi vhodné, pokud se rodiče v dohodě týkající se střídavé výchovy jejich nezletilého potomka, kterou předkládají soudu, shodli na praktických věcech spojených se střídavou péčí. Tedy zda jejich nezletilé dítě bude k druhému rodiči cestovat s velkým kufrem, či zda bude mít veškeré osobní věci v obou bydlištích rodičů, dá se říci dvojmo. Praktické je si také vyjasnit, kdo z rodičů bude nakupovat dražší oblečení a výbavu dítěte, případně jakým způsobem se podělí při placení výletů a mimoškolních aktivit dítěte.

Aby soud dohodu schválil, musí být splněna podmínka, že dítěti zůstane zachována možnost navštěvovat stejnou školu a zájmové kroužky, případně že bude v kontaktu se svými kamarády. Nebylo by zajisté v zájmu dítěte, aby se každý měsíc učilo v jiné škole a vídalo s jinými kamarády. Otec s matkou by měli tento typ péče podřídit věku dítěte, vzdálenosti bydliště jich samých a dalším faktorům tak, aby tento druh péče byl hlavně pro dítě, ale i pro ně samotné, co největším přínosem a ne stresovou situací.

---

³⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III.* 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 63.

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy.* 1. vyd. Praha : Computer Press, 2001, s. 46.

I přesto platí, že tento druh výchovy není vhodný pro každé dítě a je náročnější na způsobilost rodičů, kteří se musí umět na mnoha věcech dohodnout. Zejména v případě dětí raného školního věku je schválení dohody o střídavé výchově značně závislé na osobnosti dítěte a výchovných schopnostech obou rodičů a mělo by být spíše výjimkou. U starších dětí by soud neměl schválit tuto dohodu bez zjištění stanoviska dítěte, jak mu to ukládá i ustanovení § 31 odst. 3 ZoR.³⁶

I u tohoto druhu výchovy se objevují určité komplikace týkající se výživného. I zde musí soud rozhodnout dle § 26 odst. 1 ZoR v otázce výživného na nezletilého potomka rodičů. Protože dohoda o střídavé péči určí, že každý z rodičů má dítě svěřeno na stejně dlouhou dobu, např. jeden měsíc, stanoví se, že jeden z rodičů platí vždy do určitého data každého lichého měsíce, druhý z rodičů do určitého data každého sudého měsíce. Přestože soudy mohou dle různých poměrů rodičů stanovit výživné pro nezletilé dítě v různé výši, většinou je toto stanoveno ve stejné výši pro oba rodiče. V praxi tak často dochází k porušování zákona, kdy si rodiče výživné na dítě vzájemně započtou a tedy ho ve skutečnosti neplatí. Tento způsob je však podle § 97 odst. 3 ZoR nepřípustný, protože zákon dle tohoto ustanovení zakazuje započtení proti pohledávkám na výživné, které je poskytováno nezletilým dětem.

V souvislosti s otázkami výživného a střídavé péče se objevil ještě jeden problém a to ten, zda může soud při schvalování dohody o výchově nezletilého dítěte o výši výživného rozhodnout sám nebo zda tato otázka musí být vyřešena již v dohodě rodičů. Dle převládajícího názoru soud nemůže schválit dohodu o výchově a o výživném rozhodnout.³⁷

2.4 Svěření dítěte do rukou jiné osoby než rodiče

Zákon v § 26 odst. 1 ZoR netrvá na tom, aby bylo dítě svěřeno do výchovy některého z rodičů. Uvedená formulace umožňuje soudu, aby v případě, že dospěje k názoru, že žádný z rodičů neskýtá záruku řádné výchovy, mohl svěřit dítě do výchovy

---

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 96.

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod - děti - výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 38.

jiné fyzické osoby podle § 45, případně svěřit dítě do pěstounské péče podle § 45a až d), nebo aby v krajním případě nařídil u dítěte ústavní výchovu dle § 46 ZoR.³⁸

---

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 94.

3. ROZVOD MANŽELSTVÍ PODLE ČESKÉHO PRÁVA

Pokud manželství vznikne a nedojde k jeho prohlášení za neplatné dle hlavy druhé zákona o rodině nebo nedojde k jeho zániku úmrtím či prohlášením za mrtvého některého z manželů dle hlavy čtvrté zákona o rodině, zůstává jediná možnost, jak manželství může zaniknout a to je rozsudkem soudu o rozvodu manželství. Ustanovení týkající se rozvodu se nachází v hlavě páté zákona o rodině, konkrétně v § 24 až § 29.

Rozvod je vždy pro člověka složitou životní situací, kterou si převážná většina lidí nepřeje nikdy zažít. A přestože rozvod manželství není institucí státem podporovanou,³⁹ nabízí zákon občanům České republiky díky zákonu č. 91/1998 Sb., který významně novelizoval zákon o rodině, možnost využít tří variant rozvodu manželství:

1. Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu - §24 ZoR
2. Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu - §24a ZoR
3. Rozvod ztížený - §24b ZoR

3.1 Rozvodové řízení

Rozvodové řízení je řízení sporné, protože náš právní řád neobsahuje samostatnou úpravu rozvodového řízení. Řízení je zahájeno na návrh, který podává navrhovatel, jež je dle zákona 30/2000 Sb., kterým došlo v roce 2001 k novelizaci občanského soudního řádu, označen za žalobce. Druhou stranou je žalovaný. Za řízení se vybírá soudní poplatek ve výši 2 000 Kč. Místně příslušným soudem k řízení o rozvodu je dle § 88 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád⁴⁰, je soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. Není-li takového soudu, je příslušný obecný soud žalovaného, a není-li ani takového soudu, obecný soud žalobce.

Pokud mají rozvádějící se manželé nezletilé děti, pak se vedle řízení o rozvodu vede samostatné řízení o úpravu poměrů k dětem. To se uskutečňuje před soudem péče o nezletilé. K tomu dává podnět soud, u kterého probíhá řízení o rozvod manželů.

³⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III.* 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 57.

⁴⁰ Dále jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“

Nelze však vyloučit, že manželé podají návrh na rozvod manželství u příslušného soudu a zároveň podají k soudu péče o nezletilé i návrh na úpravu poměrů k dětem pro dobu po rozvodu. Příslušným soudem k takovému řízení je dle § 88 písm. c) zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště.

Jistou zvláštností rozvodu dle § 24a ZoR je, že manželé mají dle § 115 OSŘ možnost vzdát se práva účasti na projednání věci a nechat soud, ať rozhodne jen na základě listinných důkazů.

Pokud soud vyhoví žalobě na rozvod manželství, zanikne toto dnem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Pokud se po vyhlášení rozsudku účastníci vzdají práva na odvolání, může soud hned na místě doručit pravomocný rozsudek (§ 158 odst. 3 OSŘ). Pravomocný rozsudek o rozvodu je rozsudkem statusovým, proto podat mimořádné opravné prostředky jako je obnova řízení, žaloba pro zmatečnost či dovolání není přípustné. Rozvodem dochází ke změně osobních statusů rozvedených manželů a zaniká společné jmění manželů. Manželé si mohou změnit příjmení, zaniká jejich možnost dědit po manželovi ze zákona a dotýkají se jich otázky výživného.⁴¹

3.2 Rozvod se zjištěním příčin rozvratu - § 24 ZoR

§ 24 ZoR: (1) Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.

(2) Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.

Jedná se o tzv. sporný rozvod a již na první pohled je patrné, že na rozvod není právní nárok. Soud může, ale nemusí, manželství rozvést. Během řízení o rozvodu manželství, jež je zahájeno na návrh jednoho z manželů, tak soud zkoumá, zda existuje objektivní kvalifikovaný rozvrat manželství, tedy zda je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Rozvrat manželství je

---

⁴¹ Podrobněji viz. RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 68-69.

objektivní kategorií. Jeho kvalifikovanost je dána jednak intenzitou, jednak délkou jeho trvání.⁴² Pokud jde o příčiny rozvratu manželství, je třeba konstatovat, že zákon nyní rozlišuje, zda příčiny rozvratu spočívaly v porušování „manželských povinností“ dle ustanovení § 18 a 19 ZoR, či zda se jednalo o jiné příčiny subjektivního i objektivního charakteru.⁴³ Mezi subjektivní příčiny můžeme zařadit např. odlišné náboženské postoje, mezi objektivní příčiny např. neplodnost jednoho z manželů.

Soud bere v úvahu příčiny rozvodu manželství a snaží se spolehlivě učinit závěr o tom, zda v konkrétním případě jsou zákonem stanovené předpoklady pro rozvod splněny či nikoli.⁴⁴ U soudu se dokazuje, že manželé spolu trvale nežijí, nevedou společnou domácnost, nemají se rádi, nepomáhají si, nejsou schopni společně vychovávat děti.⁴⁵

Soud rozvodu vyhoví, jestliže dojde k závěru, že manželství je hluboce a trvale rozvráceno, tzn. prokáže se kvalifikovaný rozvrat, a zároveň to není v rozporu se zájmem nezletilých dětí manželů.⁴⁶ Jestliže se prokáže, že alespoň některá z funkcí manželství je zachována, může soud dojít k závěru, že rozvrat manželství není neodčinitelný a může žalobu o rozvod zamítnout. Pokud bychom pátrali po nejčastějších důvodech rozvodu, najdeme důvody jako rozdílnost povaha zájmů; nevěra, alkoholismus a neuvážený sňatek.⁴⁷

3.3 Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu - §24a ZoR

§ 24a ZoR: (1) Jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí, má se za to, že podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny. Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, jsou-li předloženy:

---

⁴² HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 119.

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 70.

⁴⁴ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. s. 63.

⁴⁵ FRANCOVÁ, M.; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J.: *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 5-6.

⁴⁶ Více viz kapitola 3.1

⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod - děti - výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 5-6.

a) písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost, a

b) pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

(2) Ustanovení § 24 odst. 2 platí obdobně.

Tento dle mého velmi významný paragraf nabyl účinnosti až dne 1.8.1998 díky zákonu č. 91/1998 Sb. Umožňuje manželům, za splnění určitých předpokladů, se na rozvodu manželství dohodnout a tím významně ušetřit práci soudu a zkrátit čas vedoucí k nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Praktičnost tohoto najdeme zcela jistě např. v rovině majetkových právních otázek v době po rozvodu, které pro splnění podmínek § 24a ZoR musí být před vydáním rozsudku o rozvodu vyřešeny a nemůže tak dojít k situaci dle § 150 odst. 4 OZ, tedy ke vzniku právní fikce vypořádání SJM ve lhůtě 3 let po rozvodu z důvodu nevypořádání majetku mezi rozvedenými manželi do této lhůty.

Obecně mezi neodbornou veřejností, ale částečně i u odborníků na právo, se tento rozvod nazývá rozvodem „nesporným“, „rozvod dohodou“ či „rozvod smluvený“. To je však označení nepřesné. Pojem „smluvený“ rozvod používáme pouze v závorce, neboť za určitých podmínek, byť se manželé na rozvodu dohodli, soud manželství rozvést nemusí. O rozvodu soud rozhoduje ve sporném řízení. Občanský soudní řád nemá samostatnou úpravu rozvodového řízení.⁴⁸

I zde, stejně jako u §24 ZoR, platí existence kvalifikovaného rozvratu manželství, ovšem tento se nedokazuje, protože postačí tvrzení obou manželů, že tomu tak je. Prokazovat příčiny tohoto rozvratu také netřeba.⁴⁹ Tímto, za splnění tří konkrétních předpokladů zákon konstruuje nevyvratitelnou domněnku, že manželství je hluboce a trvale rozvráceno.⁵⁰

---

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 79.

⁴⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 58.

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2001, s. 23.

Předpoklady nutné pro to, aby soud rozvedl manželství podle §24a ZoR jsou následující:

1. Manželství trvalo alespoň jeden rok

Tento předpoklad vložil zákonodárce do zákona proto, aby u novomanželů nedocházelo k unáhleným rozhodnutím se rozvést. Do svazku manželského vstupují někteří lidé v době zamilovanosti, tedy v době prvních 3 let vztahu. Po uplynutí této doby dochází k tzv. vystřízlivění, kdy člověk začíná více vnímat chyby svého protějšku. To, společně s významnou změnou životních návyků v čerstvě vzniklém manželství, může ovlivnit některého z manželů takovým způsobem, že bude trvat na brzkém rozvodu, aniž by se snažil situaci vyřešit mírnějším způsobem. Zákonodárce se tedy touto lhůtou snaží o to, aby nově uzavřená manželství zkusila vyřešit své případné manželské problémy jiným způsobem než rozvodem a rozvod se pro ně stal až krajním řešením vzniklých sporů.

2. Manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí

Skutečnost, zda manželé spolu žijí či nikoli, není vázána na existenci společného bydliště. Manželé mohou bydlet v jednom bytě, ale nežijí spolu, mohou bydlet odděleně např. pracovní uplatnění, ale přesto spolu žijí.⁵¹ Skutečnost, že manželé spolu nežijí, znamená, že spolu nesdílejí své radosti a strasti, každý se stará sám o sebe, nehospodaří společně, nevedou společnou domácnost a ustaly jejich intimní styky. To, že manžel občas doma dostane najíst, je mu vypráno a on napíše s dětmi úkoly, ještě neznamená potvrzení skutečnosti, že manželé spolu žijí.⁵² Z toho vyplývá, že jde tedy spíše o otázku osobních vztahů, kdy soud v praxi uznává tuto podmínku za splněnou převážně v situaci, kdy manželé spolu déle jak 6 měsíců nežijí intimním životem.

3. K návrhu na rozvod se druhý manžel připojí.

Jedná se o podmínku, bez které by nešlo o rozvod dle §24a ZoR, ale o rozvod dle §24 ZoR. V zákoně není stanovena forma připojení. Pokud se jedná o „rozvod dohodou“ ve své nejideálnější možné podobě, druhý manžel se k návrhu na rozvod připojuje písemně ihned. Soudu tak jsou doručeny všechny potřebné dokumenty

---

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 69.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2001, s. 20.

společně s návrhem na rozvod. Může ale nastat situace, kdy soud začne rozhodovat o rozvodu dle §24 a následně dojde k připojení druhého manžela. Soud pak začne vést řízení o rozvodu manželů dle §24a.

Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, jsou-li buď společně s návrhem na rozvod manželství, nebo při jednání soudu, předloženy tyto dokumenty s úředně ověřenými podpisy účastníků:

1. Písemná smlouva upravující vypořádání vzájemných majetkových vztahů

Primárně se jedná o vypořádání společného jmění manželů. Výjimečnost této smlouvy spočívá v tom, že v ní lze dohodnout všechny majetkové otázky, tedy i ty, které do SJM nespádají. Může tak obsahovat např. vypořádání podílového spoluvlastnictví. Cílem této smlouvy by mělo být vypořádání veškerého movitého i nemovitého majetku manželů, stejně jako veškerých majetkových práv i závazků manželů. Ačkoliv to zákon nepřikazuje, je velmi praktické v této smlouvě o vypořádání vzájemných majetkových vztahů zahrnout ustanovení týkající se věci a závazků, jež vzniknou v době mezi uzavřením této smlouvy a nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Může se stát, že manželé opomenou do smlouvy zahrnout některý majetek, který patří do SJM. V tomto případě bude tento majetek vypořádán dle § 149 an. OZ, nejčastěji dle § 150 odst. 4 OZ.

Uzákoněním této povinnosti v našem právním řádu nastala otázka, zda uzavírat tuto smlouvu dle § 36 OZ s odkládací podmínkou nebo dle §50a OZ jako smlouvu o smlouvě budoucí. Soudní praxe se poměrně rychle po nabytí účinnosti velké novely zákona o rodině přiklonila k závěru, že smlouvy o vypořádání je třeba uzavírat s odkládající podmínkou.⁵³

Pokud nastane situace, že manželé nic společného nemají, je třeba tuto skutečnost shodně tvrdit.⁵⁴

---

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 80.

⁵⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 59.

2. Písemná smlouva upravující práva a povinnosti společného bydlení

Zákon po rozvádějících se manželech požaduje, aby se písemně dohodli na otázkách vypořádání právního titulu bydlení. V této souvislosti mohou nastat následující varianty:

- a) manželé užívají nedružstevní byt na základě společného nájmu bytu manželi
- b) manželé užívají družstevní byt, který nabyl jeden z manželů před uzavřením manželství.
- c) manželé užívají družstevní byt, který jeden z nich nebo oba nabyli za trvání manželství
- d) jeden z manželů je nájemcem služebního bytu, bytu zvláštního určení nebo bytu v domě zvláštního určení
- e) manželé užívají byt nebo dům na základě vlastnického práva, který je součástí společného jmění manželů
- f) manželé užívají byt nebo dům na základě vlastnického práva, který je v podílovém spoluvlastnictví.⁵⁵

3. Písemná smlouva upravující vyživovací povinnost pro dobu po rozvodu

Tato smlouva je na rozdíl od předchozích dobrovolná, protože otázka výživného rozvedenému manželovi je vyživovací povinností zákonnou a je vyplácena, pokud nastanou předpoklady pro její plnění. Tuto otázku řeší hlava čtvrtá zákona o rodině, konkrétně § 92 an.

Tato smlouva může být brána jako „odstupné“, které se vyplatí manželovi, jež nebyl iniciátorem rozvodu a kterému je rozvodem způsobena závažná újma či se není sám schopen žít. Pokud se na tomto jednorázovém vyrovnání manželé písemně dohodnou, pak právo na další budoucí výživné rozvedeného manžela dle § 94 odst. 2 navždy zaniká. Tato dohoda však může být mezi manželi uzavřena s cílem pravidelného vyplácení určité částky. V tomto případě platí § 99 ZoR, tedy že se lze po rozvodu domáhat změny dohody bývalých manželů o výši výživného.

---

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 81-82.

4. Pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu

Mají-li manželé nezletilé děti, pak je potřeba i s ohledem na § 25 ZoR soudu předložit pravomocné rozhodnutí soudu péče o nezletilé o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Tato dohoda nemusí obsahovat úpravu dalších vztahů, např. o styku dětí s jedním z rodičů, neboť tato úprava podléhá režimu § 27 ZoR.⁵⁶

Do obsahu smluv manželů o jejich budoucích majetkových poměrech, o jejich právech a povinnostech, vyplývajících ze společného bydlení, a o případné vyživovací povinnosti nemůže soud nikterak zasahovat. Jde o autonomní, smluvní projevy vůle, které je třeba respektovat.⁵⁷ Soud dohody neschvaluje, pouze musí konstatovat, že takové smlouvy mezi účastníky byly pro účely tohoto řízení uzavřeny a byly předloženy. Pak manželství rozvede.⁵⁸ Počátek právních účinků všech výše uvedených smluv je spojen až se dnem, kdy nabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství. Proto pokud k rozvodu manželství nedojde, stanou se tyto smlouvy právně irelevantními.⁵⁹ To se týká i rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Pokud se stane, že uvedené smlouvy budou neplatné, pak soud uloží manželům přiměřenou lhůtu ke sjednání nápravy, tedy předložení platných smluv. Pokud se tak nestane, nemůže soud dokončit rozvod podle § 24a OZ a pokračuje v rozvodu dle § 24 odst. 1.

Důležitým ustanovením tohoto paragrafu je jeho odstavec 2, jež odkazuje na §24/2 ZOR a umožňuje soudu zamítnout návrh na rozvod manželství dle § 24a, bylo-li by to v rozporu se zájmem nezletilých dětí, daným zvláštními důvody.

---

⁵⁶ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 58.

⁵⁷ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 64.

⁵⁸ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 57.

⁵⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 59.

3.4 Rozvod ztížený - § 24b ZoR

§ 24b ZoR: (1) *Návrhu na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.*

(2) *Jestliže však manželé spolu nežijí po dobu delší než tři roky, soud manželství rozvede, jsou-li splněny podmínky § 24.*

Stejně jako tzv. nesporný rozvod, i tohle ustanovení se v našem právním řádu objevilo až relativně pozdě, konkrétně novelou zákona o rodině z roku 1998⁶⁰. Zákonodárce tímto umožnil žalovanému manželovi, který nesouhlasí s návrhem na rozvod a jemuž svědčí okolnosti uvedené v daném ustanovení, aby se u soudu úspěšně bránil vydání rozsudku o rozvodu manželství. A to i přes to, že byla prokázána existence kvalifikovaného rozvratu manželství.

Okolnosti, které vedou k zamítnutí žaloby o rozvodu manželství dle § 24b ZoR a které musí být splněny kumulativně, jsou následující:

- existuje kvalifikovaný rozvrat vztahů
- žalovaný manžel s návrhem na rozvod nesouhlasí
- žalovaný manžel se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel
- žalovanému manželovi by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma
- soud zjistí, že existují mimořádné okolnosti svědčící ve prospěch zachování manželství

*Zásada turpitudinem suam allegans nemo auditur*⁶¹ je tím prolomena do té míry, že je jen věcí úvahy soudu, zda pro mimořádné okolnosti ochranu před rozvodem a jeho následky „nevinnému“ manželovi poskytne či nikoli.⁶²

---

⁶⁰ Zákon č. 91/1998 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

⁶¹ Nikdo se nemůže vůči druhému dovolávat vlastní nepoctivosti, aby získal výhodu

⁶² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III.* 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 60.

Toto ustanovení se použije převážně v situacích, kdy jsou manželé vyššího věku či mají horší zdravotní stav a ve společném manželství strávili větší část svého života.

Aby ovšem nenastala situace, že se žalovaný manžel vždy vydání rozsudku o rozvodu manželství „ubrání“ a manželství tedy bude nezrušitelné za života manželů, byl zákonodárcem přijat § 24b odst. 2 ZoR, který umožňuje manželství rozvést dle § 24 ZoR za předpokladu, že spolu manželé nežijí po dobu delší než 3 roky. I zde ovšem platí, že i když je dokázán kvalifikovaný rozvrat manželství, tak pokud mají manželé nezletilé děti a uplatní se § 24 odst. 2 ZoR, manželství rozvedeno nebude.

3.5 Zánik manželství smrtí manželů. Prohlášení manžela za mrtvého

Zánik manželství smrtí manželů či prohlášením manžela za mrtvého je další ze způsobů zániku manželství. Na tuto situaci pamatuje § 22 ZoR:

(1) Manželství zaniká smrtí nebo prohlášením jednoho manžela za mrtvého. Byl-li manžel prohlášen za mrtvého, manželství zaniká dnem, kdy rozhodnutí o tom nabude právní moci.

(2) Bude-li prohlášení za mrtvého zrušeno, neobnoví se zaniklé manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.

V případě úmrtí manžela zaniká manželství dnem jeho smrti. Smrt musí být prokázána předepsaným způsobem. Zemřou-li manželé oba, zaniká manželství smrtí prvního z nich. Veškeré právní následky úmrtí nastávají už okamžikem smrti. Jedná se o přirozený způsob zániku manželství.

V případech prohlášení za mrtvého zanikne manželství nikoli dnem, který byl v rozhodnutí uveden jako den smrti, ale teprve dnem, kdy rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého nabude právní moci.⁶³ To platí jak v případě, že došlo k prohlášení za mrtvého proto, že nelze smrt prokázat předepsaným způsobem, tj. ohledáním zemřelého a vystavením úmrtního listu, tak i v případě, kdy s ohledem na všechny okolnosti lze usoudit, že určitá osoba nežije.⁶⁴

---

⁶³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III.* 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 56.

⁶⁴ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími.* 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 48.

Pokud soud zjistí, že manžel prohlášený za mrtvého žije, své rozhodnutí zruší (§ 199 OSŘ). Takové osobě se obnovují všechna práva a povinnosti, jež měla v době před prohlášením za mrtvého. S ohledem na manželství tak mohou nastat dvě situace. Tou první je, že přeživší manžel zůstal nesezdaný. V takovém případě dojde k obnově původního manželství. Druhá situace nastává, pokud se přeživší manžel oženil, případně oženil a jeho nové manželství již zaniklo. V obou těchto situacích nedochází k obnově původního manželství s přeživším manželem a manželství je označeno za zaniklé.

Zákon neřeší otázku, zda k obnově manželství dochází *ex tunc* nebo *ex nunc*, tedy jako by žádná přetržka nenastala, nebo zda po dobu existence rozsudku o prohlášení za mrtvého bylo zde jakési „vakuum“, a po právní moci rozsudku o zrušení prohlášení za mrtvého se manželství obnovilo od tohoto data.⁶⁵ Má se však za to, že dochází k obnově manželství *ex tunc*, tedy, že nedošlo k přerušování manželství. To s sebou přináší jisté komplikace např. v situaci, kdy majetek pozůstalého přešel mezitím na dědice.

---

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 115.

4. ROZVOD A DÍTĚ

4.1 Rozvod manželství s nezletilými dětmi

Mají-li manželé nezletilé děti, přináší to rozvodovému řízení jisté komplikace a dochází k prodlužování doby vedoucí k vydání rozsudku o rozvodu manželství. Jak uvádí § 25 ZoR: Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud.“ Tímto zákonodárce dává jasně najevo, že úprava poměrů nezletilých dětí v době po rozvodu hraje klíčovou roli pro vydání rozsudku o rozvodu manželství a nemůže tak dojít k situaci, kdy by se rodiče v době po rozvodu nemohli shodnout na úpravě poměrů svého potomka, což by kolikrát zajisté připomínalo situaci podobnou dělení společného jmění manželů, kdy se manželé nejednou nemohou dohodnout, co komu připadne, a tak musí dojít k právní fikci dle § 150 odst. 4 OZ. Zároveň tímto dochází k větší ochraně nezletilého, protože otázky týkající se jeho osoby řeší soud ve věcech péče o nezletilé odděleně od jednání o vydání rozsudku o rozvodu manželství. Dá se říci, že je tak soudem specializovaným, protože zatímco obecný soud řešící otázky rozvodů může vedle rozvodu řešit případy s rozvodem nesouvisející, např. otázky porušování smluvních ujednání, opatrovnický soud řeší ve své agendě jen otázky týkající se nezletilých dětí.

I tohle řešení, tedy nutnost upravit otázky poměrů nezletilých dětí dříve, než je manželství rozvedeno, má svá úskalí. Zejména je pro soud problematické správně vyhodnotit, kterému z rodičů svěřit dítě do výchovy tak, aby to bylo v zájmu dítěte dle § 26 odst. 4 ZoR, protože se dá předpokládat, že během rozvodového řízení se chování rodičů značně liší oproti chování běžnému a i majetkové poměry v době po rozvodu se mohou značně lišit oproti jejich podobě v době rozvodového řízení. Nicméně zákonodárce vložil do zákona o rodině § 28, jež říká, že změní-li se poměry, může soud změnit i bez návrhu rozhodnutí nebo dohodu rodičů o výkonu jejich rodičovských práv a povinností.

Osobně si myslím, že tato volba zákonodárce je správná, protože pokud by se otázky úpravy poměrů nezletilých dětí řešily až v době po rozvodu manželství, mohlo by to mít negativní dopad na dítě právě proto, že by rodiče mohli, ať už úmyslně či neúmyslně, protahovat soudní jednání. Tento neutěšený stav, tedy nedořešená situace

ohledně nezletilého potomka, by měl na jeho vývoj a výchovu zajisté negativní vliv. Tím, že zákonodárce trvá na tom, aby dané otázky byly vyřešeny před vydáním rozsudku o rozvodu, tedy v době, kdy manželé většinou chtějí mít řízení o rozvodu a s ním spojené těžkosti co nejdříve za sebou, existuje naděje, že potřebná doba, jež soud potřebuje k vydání rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí, bude značně zkrácena.

Dítě, a to i v případě dohody rodičů o tom, jak bude po rozvodu uspořádáno postavení dítěte, je v řízení u soudu zastoupeno kolizním opatrovníkem. Tím je dle § 37 odst. 2 ZoR orgán sociálně-právní ochrany dětí. „Pracovnice oddělení, která dostane případ k vyřízení, musí do jednoho měsíce zpracovat zprávu o poměrech v rodině, životním prostředí dítěte a výchovných předpokladech rodičů, v jejímž závěru by mělo být doporučení svěřit dítě jednomu z rodičů, případně oběma do střídané péče. Zpravidla zpráva obsahuje i návrh rozsahu styku s rodičem, jemuž dítě nebude svěřeno do péče.“⁶⁶

Místně příslušným soudem řešícím otázku péče o nezletilé v době po rozvodu je dle § 88 písm. c) zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště. Tento soud je nazýván opatrovnickým soudem a může být místně odlišný od soudu rozvodového. Řízení ve věcech péče o nezletilé může soud zahájit dle § 81 OSŘ i bez návrhu, tj. úřední povinností. „Pokud by manželé podali pouze návrh na zahájení řízení o rozvod manželství, ale nikoli návrh na úpravu poměrů k nezletilému dítěti, může rozvodový soud zahájení tohoto opatrovnického řízení sám podnítit. Pokud by však měl soud schvalovat dohodu rodičů o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu, pak je třeba, aby schválení této dohody manželé-rodice opatrovnickému soudu navrhli.“⁶⁷ Většinou manželé podají oba návrhy u jednotlivých soudů současně a tyto pak o této skutečnosti informují. Ze zákona totiž nevyplývá povinnost vzájemné informovanosti soudu rozhodujícího o rozvodu a soudu péče o nezletilé.

---

⁶⁶ ČERNÁ, M.: *Rozvod, otcové a děti*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. s. 66.

⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod - děti - výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000. s. 26.

Soud péče o nezletilé může rozhodovat nejen o otázkách dle § 25 ZoR, tedy o otázkách péče o nezletilého v době po rozvodu, ale i o otázkách péče o nezletilého v době do rozvodu dle § 50 ZoR.

Vydá-li opatrovnický soud rozsudek a tento se stane pravomocný, ještě to automaticky neznamená, že se stane i účinný. Účinnost tohoto rozsudku začíná až s nabytím právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Může tak nastat situace, že se tento pravomocný rozsudek účinným nikdy nestane, protože soud rozhodující o rozvodu manželství zamítne návrh na rozvod. Stejně tak může nastat situace, kdy soud péče o nezletilé vydá rozsudek upravující poměry k nezletilým dětem v době po rozvodu manželství, ale soud zabývající se rozvodem manželství jej nerozvede z důvodu překážek dle § 24 odst. 2 ZoR, tedy z důvodu, že by to bylo v rozporu se zájmy dětí.

4.1.1 Překážky rozvodu manželství s nezletilými dětmi

Jak jsem naznačil v předchozí kapitole své diplomové práce, důležitým ustanovením týkající se rozvodu manželů s nezletilými dětmi je § 24 odst. 2 ZoR: „Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.“ Jedná se o tzv. tvrdostní klauzuli, kterou zákonodárce podpořil čl. 32 Listiny základních práv a svobod⁶⁸ i čl. 3 Úmluvy o právech dítěte⁶⁹ a která se uplatní u všech typů rozvodu manželství. Jde o významnou překážku, která dokud není odstraněna, vede k tomu, že manželství nelze rozvést. Zvláštní důvody zájmu nezletilého dítěte na zachování manželství jeho rodičů budou zpravidla spočívat v jeho – ať už fyzickém, nebo psychickém – zdravotním stavu.⁷⁰ Dle praxe se jedná většinou o invaliditu dítěte s cílem ochránit majetkové zájmy dítěte. Je samozřejmé, že toho z rodičů, který se pro rozvod rozhodl, nelze žádnými právními prostředky donutit, aby plnil své povinnosti osobního charakteru z manželství

---

⁶⁸ Usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

⁶⁹ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte; dále jen „Úmluva“

⁷⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III.* 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 57.

a rodičovství vyplývající. Ochrana dítěte je zabezpečena v podstatě majetkově, v rámci zásady stejné životní úrovně manželů po dobu trvání jejich manželství.⁷¹

Konečné rozhodnutí zda dojde k rozvodu manželství je na soudu projednávajícím žalobu na rozvod manželství. Ten může návrh na rozvod manželství z důvodu dle § 24 odst. 2 ZoR zamítnout, přestože soud péče o nezletilé nenašel důvody, které by rozvodu manželů bránily. Je třeba také upozornit na to, že aby mohlo dojít k použití tohoto paragrafu, musí se jednat o společné dítě manželů, ne o dítě jen jednoho z nich.

4.2 Úprava poměrů k nezletilým dětem po dobu po rozvodu.

Jak jsem již naznačil v první části této kapitoly, základním ustanovením, kterým se soud řídí při rozhodování o svěřeni nezletilého dítěte do výchovy rodičů se stal § 26 odst. 4 ZoR, který uvádí: „Při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.“

I tohle ustanovení bylo dotčeno novelou z roku 1998 ve snaze reflektovat situace, které se v praxi ukázaly býti problematickými a o nichž soudy často rozhodovaly. Těmi jsou hlavně omezování styku dítěte s druhým rodičem a neposkytování informací o dítěti druhému rodiči, zejména o jeho zdravotním stavu či prospěchu ve škole. Tato situace vedla k tomu, že druhý rodič, ač měl o dítě zájem, byl rodičem, jemuž byl nezletilý svěřen, na svých právech k němu značně omezován a dá se tedy říci, že byl diskriminován. Tato situace nesvědčila ani dítěti, pro jehož

---

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 71.

zdravý rozumový i tělesný rozvoj je kontakt s druhým rodičem ve většině případů přínosem. Také se tím zvětšoval vliv jen jednoho rodiče na dítě a oslaboval vliv rodiče druhého.

Nyní zákonodárce do zákona vtělil právo rodiče požadovat pravidelné informace o dítěti a povinnost rodiče, jež má dítě svěřeno do výchovy, tomuto vyhovět. Pravidelná informace o dítěti znamená nejenom informace o jeho zdravotním stavu, ale také o školních výsledcích, mimoškolních aktivitách apod. Jde o podstatně více, než pouhou nutnost vyžadovat souhlas druhého rodiče v podstatných věcech týkajících se dítěte ve smyslu § 49 ZoR.⁷² Tato výkon tohoto práva lze nařídit rozsudkem soudu.

Pokud jde o poslední část § 26 ZoR, má soud nelehkou situaci rozpoznat ustanovené skutečnosti, zvláště, když chování rodičů, ale i dítěte, je ovlivněno probíhajícím rozvodem. Soud by se měl při svém rozhodování zaměřit na stav před zahájením rozvodového řízení, případně dle svých zkušeností odhadnout, jak se změní okolnosti po rozvodu. Může si pomoci vyžádáním znaleckého posudku a u starších dětí by měl vyslechnout i jejich názor.

Pokud jde o ustanovení § 26 odst. 5 ZoR, bylo zajisté snahou zákonodárce o to, aby soud při rozhodování zvážil otázku zachování kontinuity prostředí, ve kterém dítě doposud vyrůstalo.

4.3 Styk rodičů s dítětem

Důležitým paragrafem zákona o rodině je i § 27 upravující otázku styku rodičů s dítětem. V případě, kdy podle rozhodnutí soudu bude nezletilé dítě svěřeno do péče pouze jednoho z rodičů, je třeba předpokládat, že druhý rodič, jehož rodičovská zodpovědnost se jinak nemění, ale jehož faktická péče o dítě se výrazně zúží, bude mít zájem na styku s dítětem. Jeho právo na styk s dítětem stejně jako právo dítěte na styk s rodičem jsou nepochybná; jde jen o to, jak sám rodič, popř. také dítě, bude chtít tohoto svého práva využít.⁷³ Takový rodič se tohoto svého práva může domáhat u soudu. Snahou zákonodárce ovšem primárně bylo, aby nedocházelo ke zbytečným soudním

---

⁷² HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 130.

⁷³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. aj.: *Občanské právo hmotné III*. 5. jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. s. 63.

zásahům do fungování rodiny, a proto první odstavec zmíněného paragrafu umožňuje rodičům uzavřít dohodu o jejich styku s dítětem bez potřeby schválení soudem. Tento postup je tedy preferován.

V mnoha případech však rodiče dohody schopni nejsou nebo se dohodnou tak, že je to proti zájmu dítěte. V takových případech má soud pravomoc upravit styk rodičů s dítětem, vyžaduje-li to zájem na jeho výchově a poměry v rodině (§ 27 odst. 1 ZoR). A je-li to nutné v zájmu dítěte, soud styk s rodičem omezí nebo jej i zakáže. (§ 27 odst. 3 ZoR). Při tomto rozhodování dbá soud na věk a pohlaví dítěte a na jeho vztah k rodičům, jakož i na povahové vlastnosti matky a otce. Při soudní úpravě styku rodičů s dítětem má soud povinnost zjistit názor dítěte dle § 31 odst. 3 ZoR, je-li toho schopno vzhledem ke svému věku a intelektuálnímu vývoji. Pomocí soudu v rozhodování může také znalecký posudek lékaře či psychologa.

Ve svém rozhodnutí soud stanoví, za jakých podmínek, ve které dny a na jak dlouho se může rodič, který nemá dítě ve své výchově, s nezletilým stýkat. Jako styk rodiče s dítětem je třeba chápat nejenom faktický kontakt rodiče s dítětem po dohodnutou nebo soudem stanovenou dobu, ale rovněž i nepřímý styk, který je realizován prostřednictvím nejrůznějších forem komunikace mezi rodičem a dítětem, jako je např. kontakt prostřednictvím telefonu nebo SMS zpráv, dopisů, e-mailů a jiných forem elektronické komunikace.⁷⁴ Pokud rozhoduje soud o styku rodiče se sourozenci, je možné upravit jejich styk odděleně tak, aby to co nejvíce vyhovovalo jejich zájmu. Praktické je to převážně v situacích, kdy děti od sebe dělí větší věkový rozdíl a jejich potřeby a představy o vyplnění času při styku s rodičem, jež je nemá ve své výchově, jsou rozdílné.

Soud může rozhodnout i tak, že povolí styk rodiče s nezletilým dítětem jen za určitých podmínek, např. v přítomnosti jiné osoby či druhého rodiče. Jinému občanovi než rodiči však nelze rozhodnutím soudu uložit, aby byl přítomen styku rodiče s nezletilým dítětem. Tento s tím musí souhlasit. Výjimečně lze vyžádat v tomto ohledu součinnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnických, školských nebo jiných odborných zařízení a institucí.⁷⁵ Při vyslovení zákazu styku soud odnímá danému rodiči

---

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 106.

⁷⁵ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK L. aj.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011. s. 87.

možnost styku s nezletilým potomkem. Povinnost platit výživné na nezletilého potomka mu tímto však nezaniká.

Může ale nastat i opačná situace. Situace, že rodič o styk s dítětem nemá zájem nebo se mu úmyslně vyhýbá. Na tyto situace náš zákon nijak nepamatuje a spoléhá se v tomto jen na morální kredit dotčeného rodiče.

§ 27 odst. 2 zákona o rodině dále umožňuje soudu vydat nové rozhodnutí o výchovném prostředí, pokud dochází k opakovaně bezdůvodnému bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem. Opakovaně se dle ustálené soudní praxe rozumí minimálně třikrát. Soudy jsou při své práci nuceny řešit nejen situace, kdy rodič, kterému bylo dítě svěřeno do výchovy, úmyslně mařil styk druhého rodiče s dítětem tím, že tomuto bránil nebo jej ztěžoval, ale i situace, kdy tento rodič úmyslně neinformoval svého bývalého chotě o tom, že je dítě nemocné, a tak k nařízenému styku nemůže dojít. Bohužel tak kolikrát činil tehdy, kdy dotyčný čekal před dveřmi na svého potomka a již vynaložil určité náklady, aby se dané setkání mohlo uskutečnit. Takový případ řešil i Nejvyšší soud. Ten dospěl k závěru, že rodič, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, odpovídá za škodu vzniklou druhému z rodičů v důsledku zmaření styku s dítětem i tehdy, když tohoto rodiče včas neinformoval o objektivní překážce (např. o onemocnění dítěte) bránící uskutečnění styku s nezletilcem ve stanovenou dobu.⁷⁶

Pokud rodič brání styku s nezletilým dítětem, ačkoliv o tom bylo soudně rozhodnuto, vyzve soud dotyčného rodiče, aby plnil tuto povinnost dobrovolně. Pokud i přes upozornění soudem stále dochází ke bránění styku, může soud uložit danému rodiči pokutu do výše 50 000,- a to i opětovně (§ 273 odst. 1 OSŘ). Pokud stále nedochází k nápravě, může být tento protiprávně jednající rodič potrestán odnětím svobody až na jeden rok dle § 337 odst. 4 Trestního zákoníku⁷⁷.

Poslední odstavec § 27 ZoR dává soudu možnost upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci, vyžaduje-li to zájem dítěte a poměry v rodině. Tohle ustanovení se použije převážně tehdy, kdy rodič záměrně brání styku dítěte s prarodiči a tito mají o něj zájem. Cílem tohoto ustanovení je podpořit styk nezletilého dítěte se širší rodinou, což má ve většině případů pozitivní vliv na jeho vývoj.

---

⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 12/1990

⁷⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

Obecně pro všechna rozhodnutí a dohody týkající se výkonu rodičovských práv a povinností platí, že nezakládají překážku rei iudicatae, protože implicitně vždy obsahují klauzuli rebus sic stantibus. To znamená, že změna poměrů umožňuje soudu změnit tato rozhodnutí i dohody, a to i bez návrhu.⁷⁸ Na to pamatuje ustanovení § 28 ZoR. Dle analogie se dovozuje, že nastane-li změna poměrů, může dojít i ke změně otázek upravených v § 27 odst. 4 ZoR.

---

⁷⁸ WINTEROVÁ, A.; DVOŘÁK, J.: *Pocła Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. s. 68.

5. ROZVOD A DÍTĚ - PRÁVNÍ ÚPRAVA V ANGLII

5.1 Rodičovská odpovědnost

Pojem rodičovská odpovědnost definuje zákon z roku 1989 o ochraně dětí (Children Act 1989)⁷⁹ ve svém Článku 3 takto: „Jsou to všechna práva, povinnosti, oprávnění, odpovědnosti a pravomoc, které má rodič ze zákona ve vztahu k dítěti a jeho majetku“. To se vztahuje na jakékoli závazky, které může mít ve vztahu k dítěti (jako je vyživovací povinnost), a na všechna práva, která může mít ve vztahu k majetku dítěte v případě jeho smrti.⁸⁰

J. Eekelaar (1991) identifikoval dvě myšlenky konceptu rodičovské odpovědnosti. První zahrnuje všechny povinnosti a pravomoci spojené s výchovou dětí, což zahrnuje i skutečnost, že rodiče se musí chovat svědomitě k dítěti. Druhá myšlenka říká, že odpovědnost za blaho dítěte leží na rodičích, ne na státu.⁸¹

Platí zásada, že rodiče mají rodičovská práva a odpovědnost za dítě i tehdy, když nemají rodičovskou odpovědnost v právu. Např. mají povinnost výživného k dítěti, i když nemají rodičovskou odpovědnost. Rodiče tak mohou soud žádat o vydání soudních rozhodnutí podle Části II. ChA 1989, které se týkají otázek výchovy nezletilého dítěte či styku s dítětem.

Rodičovská odpovědnost ke konkrétnímu dítěti může být v držení více než jedné osoby (Čl. 2 odst. 5 ChA 1989). Nekončí tedy jen proto, že ji nabyde někdo jiný. Pokračuje po rozvodu, zániku partnerství nebo odloučení rodičů. Končí dosažením zletilosti dítěte, tedy osmnáctého roku věku, adopcí, svatbou nezletilého staršího 16 let a někdy rozhodnutím soudu. Rodičovskou odpovědnost mají oba rodiče, pokud jsou sezdáni. Pokud se narodí dítě svobodné matce, má rodičovskou odpovědnost jen ona. Otec si ji ovšem může vyžádat (Čl. 2 odst. 2 ChA 1989). Může ji získat několika způsoby, např. že bude uveden jako otec v rodném listě dítěte, uzavře s matkou dítěte dohodu týkající se rodičovské odpovědnosti nebo mu je na jeho návrh udělena soudem. Takový rodič má pak stejná práva a povinnosti jako otec, který získal rodičovskou

---

⁷⁹ Dále jen „ChA 1989“

⁸⁰ Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_eng_cs.htm

⁸¹ STANDLEY, K.: *Family law*. 6th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008, lxi. s. 257.

odpovědnost narozením dítěte v manželství, ovšem s tím rozdílem, že mu může být za určitých okolností soudem odebrána (Čl. 4 odst. 2A ChA 1989).

Z rodičovské odpovědnosti plynou rodičům určitá práva. Např. právo mít dítě u sebe, právo kontaktu s dítětem aj. S tím jsou samozřejmě spojené i povinnosti. Práva rodičů nejsou absolutní a blaho dítěte (Child's Welfare) je primárním cílem, jehož nedodržování má za následek zásah soudu do práv rodičů.

Rodičovská odpovědnost může být uskutečňována jen jedním z rodičů nebo oběma. Anglické právo zná situace, kdy zákon trvá na souhlasu obou rodičů. Těmi jsou:

- a) má-li dojít k přestěhování dítěte z Anglie do jiného státu
- b) má-li dojít k adopci dítěte
- c) rodiče rozhodují o otázkách vzdělání dítěte
- d) rodiče rozhodují o příjmení dítěte
- e) má-li dojít k vážnému lékařskému zákroku u dítěte (např. sterilizace či obřízka)

Nicméně v těchto případech platí, že rozhodnutí jednoho z rodičů může být nahrazeno rozhodnutím soudu.

Rodičovské odpovědnosti se nelze vzdát nebo ji převést. Lze ji ovšem dočasně svěřit jiné osobě, např. učitelce ve školce nebo chůvě.

5.2 Péče o dítě

Zákon O ochraně dětí z roku 1989 (Children Act 1989) umožňuje soudu podle jeho Čl. 8 vydat některé z těchto rozhodnutí:

- a) rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy (Residence Order)
- b) rozhodnutí o styku s dítětem (Contact Order)
- c) rozhodnutí o zákazu určitého kroku (Prohibited Steps Order)
- d) rozhodnutí v konkrétní věci (Specific Issue Order)

Všechna výše popsaná rozhodnutí se týkají rodičovské odpovědnosti k dítěti a mohou být vydána do věku 16 let dítěte, výjimečně pak do věku 18 let, pokud se např. dítě stále připravuje vzděláváním na budoucí povolání (Čl. 9 odst. 6 ChA 1989). Pokud jde o rozhodnutí o zákazu určitého kroku či rozhodnutí v konkrétní věci, bude se jednat

o situace týkající se např. lékařského zákroku, jež má dítě podstoupit, nebo otázek jeho budoucího vzdělání, kdy se rodiče na tomto nemohou shodnout.

Hlavními a nejčastěji užívanými rozhodnutími jsou ale rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy a rozhodnutí o styku s dítětem. Těmto se budu více věnovat na následujících řádcích. Návrh na rozhodnutí v těchto věcech může podat rodič nezletilého potomka, a to ať má nebo nemá rodičovskou odpovědnost. Se svolením soudu pak i jiná osoba, včetně dítěte.

Při řešení otázek svěřeni dítěte do výchovy či styku rodičů s dítětem soud zvažuje všechny okolnosti tak, aby jeho rozhodnutí bylo v zájmu dítěte dle Čl. 1 ChA 1989.⁸² Do soudního řízení se může zapojit pracovník zvaný „Children and Family Reporter“, což je úředník instituce zvané Poradenská a podpůrná služba Soudu pro děti a rodinu (CAFCASS). Jeho náplní je vyslechnout názor dítěte, je-li toho díky svému věku a rozumovému a mravnímu vývoji schopno, a zhodnotit situaci v rodině tak, aby mohl soudu předat nezávislou závěrečnou zprávu o tom, co je pro blaho dítěte v dané situaci to nejlepší, tzv. Welfare Report. Zároveň s tím soudu doporučí, jak by měl rozhodnout. Ten však není tímto doporučením vázaný. Náplní práce tohoto úředníka je také snaha přesvědčit rodiče, aby se v otázkách ohledně jejich nezletilého potomka domluvili mimosoudně.

5.2.1 Blaho dítěte (Welfare of the Child)

Přesná definice pojmu „Welfare“ není v zákoně nikde uvedena, proto tento úkol zůstal na soudcích. Pravděpodobně nejlepší vysvětlení pojmu „Welfare“ zaznělo v případě New Zealand a bylo vyřčeno soudcem Hardy Boys J.: „Pojem „Welfare“ v sobě nese mnoho vlastností. Zahrnuje materiální blahobyt, a to jak ve smyslu dostatku zdrojů k vytvoření útulného domova a uspokojivého životního standardu, tak ve smyslu dostatečné péče, což vede k zajištění dobrého zdraví a osobní pohody. Přestože je však důležité při posuzování sledovat materiální zabezpečení, jsou tyto body při rozhodování až na druhém místě. Mnohem důležitější je otázka stability a bezpečnosti, péče plná

---

⁸² Podrobněji viz kapitola 5.2.1 Blaho dítěte

lásky a porozumění, umění vést životem a soucítit s nezletilým. Tyto vlastnosti jsou potřebné pro úplný rozvoj osobnosti dítěte, jeho vlastností a vloh.⁸³

Rozhoduje-li soud ve věcech týkajících se nezletilého dítěte, je jeho cílem zvážit všechny okolnosti tak, aby jeho rozhodnutí bylo v zájmu nezletilého dítěte. Na co přesně má brát zřetel při posuzování blaha dítěte, to definuje Čl. 1 odst. 3 ChA 1989:

- a) přání a pocity dítěte (s přihlédnutím k jeho věku a vývoji)
- b) jeho fyzické a emocionální potřeby včetně otázek jeho vzdělávání
- c) jaký dopad na dítě bude mít změna okolností
- d) jeho věk, pohlaví, původ a další znaky, které mohou být pro rozhodnutí soudu důležité
- e) újma, kterou dítě utrpělo nebo může utrpět
- f) jak jsou rodiče dítěte, případně další osoby kterých se rozhodnutí soudu týká, schopni naplnit jeho potřeby

Tento seznam není konečný, ale nabízí důležité pomocné vodítko pro soud, které mu napomáhá k tomu, aby vydal rozhodnutí, jež bude v souladu s blahem dítěte. Zvláště pak, vydává-li rozhodnutí dle Čl. 8 ChA 1989.

Dle zákona O ochraně dětí z roku 1989 má být snahou všech zainteresovaných osob ve sporu mírové řešení a vzájemná dohoda. Opravdová práce právníků je tedy často méně u soudu a více v mediaci a vyjednávání mezi stranami, ve snaze dosáhnout dohody. Blaho dítěte je v takových situacích primárním cílem.⁸⁴

5.2.2 Rozhodnutí o svěření dítěte do výchovy

Primárním cílem zákonodárce bylo, aby se v otázce výchovy nezletilého dítěte rodiče dohodli sami. Pokud k tomuto nedojde, je potřeba tuto otázku vyřešit rozhodnutím soudu. Ten stanoví, komu bude dítě svěřeno do výchovy a s kým bude žít vydáním tzv. Residence Order dle Čl. 8 ChA 1989. Soud může svěřit dítě do výchovy jen jednomu z rodičů, pak jde o tzv. Sole Residence Order, nebo svěří dítě do výchovy ve prospěch dvou a více osob žijících v různých domácnostech, pak jde o tzv. Joint

---

⁸³ LOWE, N.; DOUGLAS G.: *Bromley's family law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, xciii. s. 467.

⁸⁴ WELSTEAD, M.; EDWARDS S.: *Family law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, xxxviii. s. 328.

Residence Order nebo Shared Residence Order. Dítě pak tráví část času střídavě v jedné a druhé domácnosti. Soud může stanovit délku pobytu dítěte u obou z rodičů rozdílně. Je doporučeno vydat tzv. Joint Residence Order, pokud každý z rodičů vidá dítě v rozmezí 30-70% celkového času. Pokud je to více či méně než tato hodnota, je doporučeno vydat tzv. Sole Residence Order a svěřit dítě jen jednomu z rodičů, zatímco druhému z rodičů umožnit s nezletilým kontakt.⁸⁵

Dojde-li soud k závěru, že je to ku prospěchu nezletilého potomka, rozhodne o společné výchově rodičů i v situaci, kdy si to jeden z rodičů nepřeje, ale jiná překážka než jeho nesouhlas neexistuje.

Při svém rozhodování soud přihlíží k Čl. 3 zákona O ochraně dětí z roku 1989 a jeho jednotlivým bodům:

a) přání a pocity dítěte (s přihlédnutím k jeho věku a vývoji) – Názor dítěte se v posledních letech stává důležitou součástí řízení a výrazně ovlivňuje rozhodnutí soudu. I přesto platí, že u mladších dětí se má stále za to, že svěřeni do výchovy matky je pro ně nejlepší. Pokud se ovšem o dítě chce starat a není alkoholička či drogově závislá osoba.

b) jeho fyzické a emocionální potřeby včetně otázek jeho vzdělávání – Soud prověřuje otázky bydlení a materiálního zabezpečení dítěte, ale neopomíjí ani otázky citů rodiče k dítěti a otázky vzdělání, jako je typ školy či její vzdálenost od bydliště rodiče. Platí praxe, že dítě není automaticky svěřeno do péče bohatšího rodiče.

c) jaký dopad na dítě bude mít změna okolností – Soudy zkoumají, jaký by na dítě mohlo mít dopad, kdyby došlo ke změně prostředí, ve kterém dítě delší dobu bez problémů žilo. Pokud například matka vychovávala dítě, protože jeho otec byl na cestách a vydělával peníze, tak je lepší svěřit nezletilého do výchovy matky, protože dítě k ní má větší náklonnost. Soud musí brát na zřetel také otázku sourozenců, případné změny školy či otázku ztráty kontaktů s kamarády.

d) jeho věk, pohlaví, původ a další znaky, které mohou být pro rozhodnutí soudu důležité – Soud se v rámci rozhodování podle tohoto ustanovení zaměřuje mj. na náboženské preference, rasu či zdravotní stav dítěte.

e) újma, kterou dítě utrpělo nebo může utrpět – Jedná se o újmu fyzickou, emocionální či sexuální. Soudy však praxí dospěly k názoru, že není újmu, pokud

---

⁸⁵ HERRING, J.: *Family Law*. 1st ed. Harlow: Longman, 2001, lii. s. 385.

rodič žije s osobou stejného pohlaví. Také silné náboženské zaměření rodiče není samo o sobě bráno jako překážka, jež by způsobovala bez jiných negativních vlivů újmu dítěti.

f) jak jsou rodiče dítěte, případně další osoby kterých se rozhodnutí soudu týká, schopni naplnit jeho potřeby - Soud zkoumá, zda by dítě mělo dobré ubytování, byla-li by mu projevována láska a vytvářen pocit bezpečí ze strany rodiče, ale také to, jak moc času může rodič nezletilému věnovat.

Soudní rozhodnutí týkající se svěření dítěte do výchovy jsou právně vynutitelná. Rozhodnutí soudu však může pozbýt účinnosti, pokud je dítě svěřeno do výchovy jednomu z nich, oba mají rodičovskou odpovědnost a žijí spolu v jedné domácnosti po dobu delší než je 6 měsíců (Čl. 11 odst. 5 ChA 1989).

5.3 Rozvod manželství

5.3.1 Rozvodové řízení

Procesní stránka rozvodového řízení se v anglickém právu řídí zákonem nazývaným Předpis o soudním řízení ve věcech rodiny z roku 2010 (Family Procedure Rules 2010)⁸⁶.

Soudní řízení se liší dle toho, zda jde o sporný rozvod (Defended Divorce) nebo nesporný (Un defended Divorce). V praxi se sporný rozvod moc nevyskytuje. Jen méně jak 3% rozvodů jsou sporné rozvody, protože jsou nákladné a ne vždy úspěšné. Oponentní povaha žaloby může vést k tomu, že žalovaný činí prohlášení proti žalobci s cílem dokázat, že manželství není nenapravitelně rozvráceno.⁸⁷

Zaměříme-li se na nesporný rozvod, lze o něm říci, že jde v podstatě o úkon administrativní bez nutnosti navštívit soud. Žalobce podává návrh na rozvod k hrabskému soudu (County Court), v němž prohlašuje, že manželství je nenapravitelně rozvráceno a určí jeden z pěti důvodů rozvratu manželství uvedených v § 1 odst. 2 zákona O manželských sporech z roku 1973 (Matrimonial Causes Act 1973)⁸⁸. Doplní

---

⁸⁶ Dále jen „FPR 2010“

⁸⁷ WELSTEAD, M.; EDWARDS S.: *Family law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, xxxviii. s. 120.

⁸⁸ Dále jen „MCA 1973“

jej oddacím listem a svými požadavky ohledně majetkových a finančních otázek. V případě, že mají rozvádějící se manželé nezletilé děti, tak i dokumenty týkající se porozvodového uspořádání ohledně dětí a upravující otázku výživného na tyto děti.

Jak už jsem uvedl výše, manželství nelze rozvést v prvním roce po jeho uzavření. Pokud v rozvodovém řízení figuruje právní zástupce, je součástí i jeho prohlášení, zda se žalobcem diskutoval možnost smířčího řízení a zda mu předal kontakty na odborníky zabývající se touto problematikou. Právní zástupce ovšem nemá povinnost se o usmíření s klientem bavit. (§ 7.6. FPR 2010 nebo § 6 odst. 1 MCA 1973).

Po té, co se k žalobě vyjádřila písemně i protistrana a pokud jsou důkazy dostačující, soud zašle oběma informaci o tom, kdy dojde k vyhlášení předběžného rozhodnutí o rozvodu (Decree Nisi). U tohoto veřejného vyhlášení nemusí být ani manželé ani jejich právní zástupci. Pokud soudu důkazy o rozvratu manželství nepostačují, požádá strany o doplnění nebo nařídí ústní jednání. Vydáním prozatímního rozhodnutí o rozvodu však ještě manželství rozvedeno není. Aby se tak stalo, musí soud vydat konečné rozhodnutí o rozvodu (Decree Absolute), které je automaticky vydáno žalobci, pokud o to požádá ve lhůtě 6 a více týdnů po vydání Decree Nisi. Předběžné rozhodnutí o rozvodu může být po vydání zrušeno, pokud s tím souhlasí oba manželé. Lhůta mezi předběžným a konečným rozhodnutím o rozvodu je dána proto, aby byla dána možnost se odvolat a zároveň, aby Královský prokurátor (Queen's Proctor) mohl v této lhůtě zasáhnout do řízení o rozvodu, pokud to uzná za vhodné (§ 8 MCA 1973). Po vydání konečného rozhodnutí je manželství rozvedeno.

Pokud druhý z manželů nesouhlasí s návrhem na rozvod, informuje o tom soud a dojde ke klasickému veřejnému jednání včetně dokazování, zda existuje či neexistuje rozvrat manželství.

5.3.2 Podmínky rozvodu

Stejně jako v našem právním systému, i v Anglii lze rozvést jen manželství, které bylo právoplatně uzavřené. Předpoklady pro uzavření manželství jsou dle § 11 zákona O manželských sporech z roku 1973 takové, že budoucí manželé nejsou v takovém stupni příbuzenství, který manželství zakazuje, oba mají více než 16 let,

ani jeden z nich není v manželském svazku a jsou navzájem opačného pohlaví. Po splnění formálních náležitostí mohou manželé uzavřít sňatek občanský nebo sňatek církevní. Manželství mezi osobami stejného pohlaví ovšem uznáváno za zákonné není. Rodiče, kteří jsou manžely, mají automaticky rodičovskou odpovědnost ke svým dětem. Mají určitá práva a povinnosti, např. mohou žádat o svěření dítěte do výchovy nebo o úpravu styku s nezletilým dítětem.

Pokud jde o rozvody manželství, základním zákonem obsahujícím ustanovení o rozvodu je zákon o manželských sporech z roku 1973 (MCA 1973), který ve své první části řeší otázku rozvodu manželství a v části druhé otázky financí a majetku po rozvodu včetně výživného. Procesní stránka rozvodového řízení je pak obsažena v Předpise o soudním řízení ve věcech rodiny z roku 2010 (Family Procedure Rules 2010). Platí, že soudy v Anglii se zabývají rozvodem manželství daného páru, pokud má některý z manželů trvalý pobyt v Anglii při začátku řízení nebo žije v Anglii po dobu jednoho roku před začátkem řízení o rozvodu.

Zaměříme-li se na podmínky rozvodu, pak MCA 1973 uvádí ve svém § 3, že manželství nemůže být rozvedeno během jeho prvního roku. Z tohoto zákazu neexistují žádné výjimky. Nicméně zároveň dodává, že okolnosti, jež se staly v prvním roce manželství, mohou být použity v návrhu na rozvod manželství.

Snahou zákonodárce je manželství zachránit, proto existuje § 6 MCA 1973, který stanoví soudu povinnost, aby se pokusil o usmíření manželů tím, že jim poskytne jména a adresy odborníků specializujících se na řešení manželských problémů. Mimo to může soud ve kterékoliv fázi jednání o rozvodu manželství toto na určitou dobu odročit, pokud bude mít za to, že existuje možnost usmíření mezi manželi.

Zákon o manželských sporech z roku 1973 zná jen jeden předpoklad, který musí být splněn, aby mohlo být manželství rozvedeno a tím je jeho nenapravitelná rozvrácenost. K tomu tento zákon ve svém § 1 uvádí pět důvodů, jejichž prokázání žalobcem, stačí jeden z nich, vede k tomu, že soud má za to, že rozvrat manželství existuje. Těch 5 důvodů je:

1. Žalovaný se dopustil cizoložství a žalobce tento čin shledává jako překážku, kvůli které už dále nemůže se žalovaným žít
2. Žalovaný se choval takovým způsobem, že se nemůže po žalobci chtít, aby nadále se žalovaným žil

3. Žalovaný opustil po nepřerušenu dobu minimálně 2 let předcházející podání žaloby na rozvod manželství žalobce
4. Manželé žili odděleně po nepřerušenu dobu minimálně 2 let předcházející podání žaloby na rozvod a žalovaný souhlasí s rozvodem
5. Manželé žili odděleně po nepřerušenu dobu minimálně 5 let předcházející podání žaloby

Ad 1. Cizoložství je potřeba dokázat minimálně nad hranici pravděpodobnosti. Zároveň žalobce musí dokázat, že tato nevěra se jej tak dotýká, že již nemůže se žalovaným nadále žít. Osoba, se kterou měl žalovaný poměr, může být součástí řízení o rozvod manželů, pokud je jmenována v návrhu žaloby nebo soud nerozhodne o její neúčasti. „V praxi to funguje tak, že žalobce musí odpovědět na otázku: Shledáváte nadále žití s žalovaným za nemožné?“⁸⁹ Pokud dojde k tomu, že manželé po té, co se zjistila nevěra jednoho z nich, spolu žili nadále po dobu delší jak 6 měsíců, ať už v kuse či po kratších obdobích, není možné žádat o rozvod a argumentovat cizoložstvím. Zákonodárce se tímto snaží o to, aby došlo u manželů k usmíření a manželství zůstalo zachované.

Ad 2. Základem této žaloby není chování žalovaného, ale dopad jeho chování na žalobce. Soud toto posuzuje na základě objektivních i subjektivních vlastností. Rozvod může být zapříčiněn různým chováním, ať už činy nebo opomenutími. Může jít tedy o jasné případy jako je alkoholismus nebo gamblerství jednoho z manželů, ale také o individuálně posouzené případy, kdy jeden z manželů druhého stále kritizuje, zakazuje mu různé činnosti a chová se sobecky. Vše je v tomto případě na posouzení soudu, zda se mu navržené důkazy zdají dostatečné k rozvedení manželství podle § 2 odst. 2b) MCA 1973. Neexistuje zde žádná lhůta, jejíž uplynutí by znamenalo při společném bydlení manželů ztrátu žalobního nároku, avšak pokud uplyne lhůta delší jak 6 měsíců od posledního excesu v chování žalovaného, na který žalobce poukazuje, pak k tomuto může soud přihlížet při celkovém hodnocení, zda manželství rozvede nebo ne.

Ad 3. Lhůta 2 let musí být nepřerušena a bezprostředně předcházet podání žaloby na rozvod manželství. Zároveň musí dojít k opuštění žalobce žalovaným bez souhlasu žalobce.

---

⁸⁹ STANDLEY, K.: *Family law*. 6th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008, lxi. s. 144.

Ad 4. Pokud jde o souhlas žalovaného, musí k tomu mít způsobilost a být informován, co pro něj tento podpis znamená. Souhlas uskutečněný podpisem lze vzít zpět do vydání předběžného rozhodnutí (Decree Nisi). Tím dojde k zastavení řízení. Žalovaný se může domáhat zrušení tohoto předběžného rozhodnutí, pokud zjistí, že byl nesprávně informován žalobcem ohledně důsledků, které jeho podpis na listině o rozvod manželství má.

Ad 5. Tato příčina rozvratu manželství se v žalobním návrhu na rozvod manželství nepoužívá příliš často kvůli dlouhé době, jež předchází možnosti podat tento návrh. U manželů musí dojít k faktickému oddělení.

§ 5 a § 10 MCA 1973 poskytují ochranu rozvádějícím se manželům u rozvodů s podmínkou 2 a 5 letých lhůt. Žalovaný může požádat soud, aby zhodnotil, zda jeho finanční situace po rozvodu bude uspokojivá. Soud pak může odmítnout vydat konečné rozhodnutí o rozvodu (Decree Absolute) dokud toto není vyřešeno dohodou (§ 10 odst. 3 MCA 1973). V naléhavých případech ovšem lze zmíněné rozhodnutí vydat, pokud se žalobce zaváže, že žalovanému poskytne zaopatření, které schválí soud (§ 10 odst. 4 MCA 1973).

Podle § 5 MCA 1973 platí u rozvodů dle § 2 písm. e), že soud zruší předběžné rozhodnutí o rozvodu, pokud „nevinný“ žalovaný dokáže, že by u něj rozvodem došlo k vážné finanční újmě či by se dostal do tíživé životní situace. Většinou jde o situace týkající se penze či dědictví.

5.4 Rozvod a dítě

5.4.1 Rozhodnutí o styku rodičů s dítětem

I zde platí, že dohoda rodičů je na prvním místě. Pokud se však dohodnout nedokáží, může otázku styku s dítětem rozhodnout soud vydáním tzv. Contact Order dle § 8 ChA 1989.

Podíváme-li se do praxe, zjistíme, že soudy mnohem častěji rozhodují o otázkách styku rodičů s dítětem než o otázkách svěřeni dítěte do výchovy. Pokud dojde až na rozhodování soudu, jde většinou o případy složité a leckdy dlouho se vlekoucí zahrnující problémy bránění styku, ale i např. domácího násilí při jeho výkonu.

Soud rozhoduje tak, aby to bylo v zájmu dítěte. Otázka rodičů a jejich práv je při jeho rozhodování důležitá jen s ohledem na přínos pro dítě, jehož právo znát své rodiče a být s nimi v kontaktu se staví do popředí.

Soud může rozhodnout, že rodič má právo na tzv. přímý kontakt s dítětem a to buď formou návštěv, nebo pobytu dítěte u něj po určitou stanovenou dobu. Může ale rozhodnout o tzv. nepřímém kontaktu, kdy má rodič právo kontaktovat svého potomka jen pomocí dopisů, telefonu či SMS. Takto rozhodne např. o drogově závislém otci, který byl propuštěn z vězení a jehož přímý kontakt s dítětem by nebyl pro dítě přínosem. Soud může také stanovit tzv. kontakt s dohledem, kdy existuje reálná možnost, že by se dítěti mohla stát újma, pokud by bylo s daným rodičem o samotě. V tomto případě tak dojde ke styku rodiče s dítětem za dohledu třetí osoby. Přestože má dítě právo na kontakt se svými rodiči, pokud se tomu rodič usilovně brání, soud může ve výjimečných případech rozhodnout, že styk dítěte s rodičem není v jeho zájmu a tento nepovolit.

Rozhodne-li soud, že rodič, který nemá nezletilé dítě u sebe má právo se s ním stýkat, musí mu to rodič, kterému je dítě svěřeno do výchovy, umožnit. Pokud to nedělá, může se poškozený rodič obrátit na soud, který má několik možností, jak vynutit výkon práva. Může rodiči dát pokutu či jej poslat do vězení za pohrdání soudem. To má ale negativní dopad na dítě, ať už z důvodu zmenšení finanční částky pro hospodaření rodiny, či nemožnosti být v kontaktu s rodičem, jež nastoupí výkon trestu. Soud také může vydat nové rozhodnutí o výchově nezletilého a svěřit dítě do výchovy druhému z rodičů. V praxi se tak děje velmi zřídka, protože předchozí rozhodnutí soudu o svěřeni do výchovy bylo vydáno s ohledem na zájem dítěte a je velmi nepravděpodobné, že by se pro dítě tak výrazně změnila situace z důvodu neumožnění kontaktu s druhým rodičem, že by bylo v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do jeho výchovy. Soud také může vydat tzv. Assistance Order, kdy setkání dítěte s rodičem napomáhá uskutečnit státní úředník (§ 16 ChA 1989). V případě, kdy má soud za to, že může vzniknout riziko újmy dítěte, může vydat rozhodnutí dle § 37 ChA 1989 a stanovit povinnost úřadům prošetřit daný případ. Poslední možností soudu je stanovení psychiatra, který prošetří situaci v rodině a nabídne soudu řešení v budoucích otázkách styku rodičů s dítětem.

V roce 2006 byl přijat zákon o Osvojení dětí (Children and Adoption Act 2006), který vložil do zákona O ochraně dětí z roku 1989 (Children Act 1989) několik nových

paragrafů ke zlepšení vymahatelnosti styku rodičů s dítětem. Jde o Čl. 11A až Čl. 11G. Udávají soudu povinnost upozornit rodiče na možnost vymahatelnosti práva styku s dítětem, možnost udělit nespolupracujícímu rodiči trest veřejně prospěšných prací, ustanovit úředníka ke sledování dodržování kontaktu či rozhodnout o povinnosti náhrady škody, jež vznikla rodiči, který má právo na styk s dítětem proto, že ke styku nedošlo. Soud může vydat tzv. Activity Directions sloužící k podpoře styku rodičů s dítětem. Stanoví prostředníka a podmínky, za kterých dochází ke společnému setkání. Cílem je pomoci rodičům vyřešit případné neshody a umožnit dítěti nerušený a pravidelný kontakt s matkou i otcem.

6. ROZVOD A DÍTĚ PODLE ZÁKONA Č. 89/2012 SB., OBČANSKÝ ZÁKONÍK

6.1 Obecný výklad

O potřebě nového občanského zákoníku se diskutuje již řadu let. Vždyť současný občanský zákoník i zákon o rodině datují svůj vznik do 60. let minulého století. Přestože došlo k několika významným novelizacím těchto právních předpisů, potřeba nového uceleného občanského zákoníku je veliká. Již po velké novele Zákona o rodině z roku 1998 panovaly názory, že „úprava rodinného práva stále setrvává na koncepci speciální právní normy, tj. zákona o rodině, který už svým pojmenováním – zdaleka však nikoli jenom jím – neodpovídá společenským změnám, ke kterým došlo ve státě, který se mění ze státu totalitního ve stát demokratický, a který by tudíž ve svých právních předpisech měl adekvátně vyjádřit politické a ekonomické změny, k nimž již ve společnosti došlo.“⁹⁰ Trvalo to několik let, ale dne 20.2.2012 prezident Václav Klaus podepsal zákon č. 89/2009 Sb., občanský zákoník⁹¹, jehož účinnost nastane dne 1.1.2014. Otázky rodinného práva budou konečně zahrnuty do velkého právního kodexu, konkrétně v jeho části druhé a to v § 655 – § 975 OZ 2012.

Smyslem a účelem nového občanského zákoníku je, až na výjimky, upravit soukromá práva, povinnosti a postavení osob v jednom kodexu. Nový zákoník klade důraz na naše demokratické právní tradice i na principy soukromého práva v Evropě.⁹² Opouští se tedy pojetí civilního kodexu, podle něhož má občanský zákoník upravovat majetkové vztahy (případně i vztahy jiné, mají-li majetkový aspekt), které se zřetelem na totalitní pojetí funkcí státu a práva vytvořilo naše zákonodárství v 50. a 60. letech minulého století. Respektuje se naopak standardní koncepce občanského zákoníku jako kodifikace upravující postavení osob a jejich soukromá práva a soukromé povinnosti vznikající z jejich vzájemného styku.⁹³

---

⁹⁰ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1999. s. 10.

⁹¹ Dále jen „občanský zákoník 2012“ nebo „OZ 2012“

⁹² Dostupné z WWW:

http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_obecna_cast.pdf

⁹³ Důvodová zpráva k OZ 2012; dostupné z WWW:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> s. 21.

Nový občanský zákoník je rozdělen do pěti hlavních částí. Těmi jsou Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetková práva, Relativní majetková práva a Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Každá část obsahuje hlavy, díly, oddíly a pododdíly. Snahou zákonodárce bylo vytvořit srozumitelné a ne příliš obsáhlé paragrafy. Příbuzné nebo tematicky spjaté instituty nejsou řazeny od důležitých k méně důležitým, ale od jednodušších ke složitějším a od obecných k zvláštním.⁹⁴

6.2 Rodičovská odpovědnost

Pokud bychom se snažili nalézt v občanském zákoníku 2012 pojem „rodičovská zodpovědnost“, hledali bychom marně. Tento pojem totiž bude s účinností zmíněného zákona nahrazen pojmem „rodičovská odpovědnost“. Pro odůvodnění této změny musíme nahlédnout do důvodové zprávy: „Pojem tzv. rodičovské zodpovědnosti, který byl vřazen do našeho právního řádu zákonem č. 91/1998 Sb., aniž byl diskutován v odpovídajícím rozsahu a hloubce, zejména pak bez toho, aby bylo dostatečně zjištěno, popř. zváženo, jaký je vlastně význam anglického výrazu „Parental Responsibilities“, se navrhuje nahradit výrazem „rodičovská odpovědnost“, shodně s celkovým konceptem pojmu odpovědnosti v návrhu. Osnova tento pojem nespojuje se sankcí za nesplnění povinností, ale spojuje jej s řádným (odpovědným) plněním povinností a řádným (odpovědným) výkonem práv, jak se shoduje s civilizační tradicí evropského kontinentu, upřesněnou zejména obecně přejatým pojetím křesťanské morálky a intencemi „křesťanských tradic evropské právní kultury.“⁹⁵ Tato důvodová zpráva dále uvádí: „Výrazy „odpovědnost“ i „zodpovědnost“ jsou synonymické, a není tudíž důvod označovat v občanském zákoníku totéž dvěma různě znějícími slovy.“⁹⁶

Pokud jde o definici rodičovské odpovědnosti, tu nalezneme v § 858 OZ 2012: „Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho

---

⁹⁴ Důvodová zpráva k OZ 2012; dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> s. 22.

⁹⁵ Důvodová zpráva k OZ 2012; dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> s. 214-215.

⁹⁶ Důvodová zpráva k OZ 2012; dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> s. 215.

výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“ Porovnáme-li tohle ustanovení s § 31 odst. 1 ZoR, zjistíme, že je nové znění obsáhlejší. Došlo tedy k tomu, že pojem rodičovská odpovědnost má širší obsah.

Důležité je i ustanovení § 859 OZ 2012, které stanoví, že vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti. Tyto jsou tedy od ní odtrženy a jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti dítěte.

Podrobnější informace týkající se otázky rodičovské odpovědnosti nalezneme v § 865 an. OZ 2012.

6.3 Osoba dítěte

Definici pojmu „dítě“ nepřináší ani občanský zákoník 2012. Nově ovšem ve svém § 15 odst. 2 zavádí pojem „svéprávnost“, který nahrazuje současný pojem „způsobilost k právním úkonům“: „Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“ Tohoto pojmu nyní často využívá OZ 2012 ve své části o rodině v souvislosti s ustanoveními týkajícími se nezletilých dětí. Tento paragraf také ve svém prvním odstavci definuje „právní osobnost“ jako způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Tímto termínem nahrazuje dosavadní výraz „způsobilost mít práva a povinnosti“.

Důležitý je § 30 OZ 2012, který stanoví: „Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilostí se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.“ Dále pak dodává: „Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svěprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.“ Jak jde vidět, plně svéprávnosti lze i v nové právní úpravě nabýt dosažením osmnáctého roku věku nebo uzavřením manželství. To lze dle § 672 odst. 2 OZ 2012 uzavřít nejdříve ve věku 16 let. Nově však lze dosáhnout plně svéprávnosti i tzv. emancipací dle § 37 OZ 2012, kdy o ní může rozhodnout soud na návrh nezletilého či jeho zákonného zástupce a to u osob starších 16 let.

Další ustanovení týkajících se nezletilých osob najdeme v § 31 an. OZ 2012.

6.4 Péče o dítě

Otázky péče o dítě zahrnuje § 880 an občanského zákoníku 2012. Protože se téma mé diplomové práce zaměřuje na rozvod, zaměřím se i já na výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství, konkrétně na ustanovení §§ 906 – 909 OZ 2012.

Stejně jako v § 26 odst. 1. ZoR se i v § 906 odst. 1 OZ 2012 stanoví, že před rozvodem manželství rodičů dítěte soud nejprve určí, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat. Nově se klade důraz na zájem dítěte, kdy podle zákona musí být soudní rozhodnutí v zájmu dítěte a je tedy možné odchýlit se od souhlasného stanoviska rodičů, vyžaduje-li to právě zájem dítěte. Novinkou je také nutnost soudce zohlednit při rozhodování o péči o dítě vztah dítěte nejen k rodičům, ale i jeho sourozencům a prarodičům.

Pokud jde o dohodu rodičů, § 906 odst. 2 OZ 2012 výslovně stanoví: „Soud může rozhodnout i tak, že schválí dohodu rodičů, ledaže je zřejmé, že dohodnutý způsob výkonu rodičovské odpovědnosti není v souladu se zájmem dítěte.“ Zákonodárce zde opět klade důraz na zájem dítěte, který má přednost před vůlí obou rodičů.

Důležitým ustanovením je § 907 OZ 2012. Ten ve svém prvním odstavci stanoví: „Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte.“ Zároveň dodává, že ke svěření dítěte do společné péče je třeba, aby s tím rodiče souhlasili. Zákonodárce tímto zpřesnil výklad ustanovení § 26 odst. 1 a 2 ZoR, kdy přesně stanovil, komu může být dítě svěřeno do péče a zároveň zdůraznil nutnost souhlasu obou rodičů s případnou společnou péčí.

Na otázku na co má soud při rozhodování o svěření dítěte do péče brát ohled odpovídá § 907 odst. 2 OZ 2012 takto: „Soud bere ohled na osobnost dítěte, na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně

dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje.“ To vše s ohledem na zájem dítěte. Oproti současné úpravě v § 26 odst. 4 ZoR došlo ke srozumitelnějšímu vymezení bodů, na které musí soud brát ohled a zároveň byly vyjmuty aspekty týkající se styku s dítětem. Tyto body byly zahrnuty do samostatného odstavce třetího § 907 OZ 2012, který ukládá soudu dbát při rozhodování o svěřeni dítěte do péče na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, jakož i na právo rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti.

Zákonodárce i v občanském zákoníku 2012 stanovil, kdy může soud i bez návrhu rozhodnout o úpravě péče nezletilého dítěte, které není plně svéprávné: „Nežijí-li spolu rodiče nezletilého dítěte, které není plně svéprávné, a nedohodnou-li se o úpravě péče o takové dítě, rozhodne o ní i bez návrhu soud.“ (§ 908 OZ 2012).

Pokud jde o § 28 ZoR týkající se otázky změny poměrů, dle kterých soud rozhodoval o výše zmíněných otázkách, nová právní úprava v § 909 OZ 2012 je jen formulační změnou tohoto paragrafu: „Změní-li se poměry, soud změni rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu.“

6.5 Rozvod manželství

Právní úprava rozvodu manželů se v občanském zákoníku 2012 nachází v § 755 – § 758. Již na první pohled vidíme, že se nová ustanovení od těch v současnosti účinných příliš neliší. I nadále existuje jen jediný důvod umožňující rozvod manželství a tím je rozvrat manželství, jehož existenci a příčiny soud rozhodující o rozvodu manželství zjišťuje (§ 755 a § 756 OZ 2012).

Ke změně nedošlo ani u tzv. rozvodu dohodou, o kterém se zákon zmiňuje v § 757. Soud manželství rozvede, připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý z manželů, aniž zjišťuje příčiny rozvratu manželství. Soud ovšem musí dojít k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé. I nadále musí být splněny podmínky, kterými jsou délka trvání manželství minimálně jeden rok, přičemž manželé spolu déle jak šest měsíců nežijí. Manželé se musí dohodnout na úpravě majetkových poměrů,

svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu. Tyto dohody musí být nadále písemné s úředně ověřenými podpisy. Pokud jsou manželé rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, musí se dohodnout na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a tato dohoda musí být soudem schválena.

Ani podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nelze manželství rozvést, přestože je rozvráceno, byl-li by rozvod v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti. Zájem dítěte v tomto případě zjistí soud i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu. § 755 odst. 2 OZ 2012 dále stanoví, že manželství nemůže být rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let. Oproti stávající úpravě chybí zmínka o nesouhlasu manžela, který návrh na rozvod nepodával a kterému by byl rozvod k tíži. I nadále však platí, že mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů. (§ 755 odst. 3 OZ 2012).

Novinkou v OZ 2012 je ustanovení § 758, které definuje oddělené žití manželů a to takto: „Manželé spolu nežijí, netvoří-li manželské či rodinné společenství, bez ohledu na to, zda mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společenství zjevně obnovit nechce.“

6.6 Rozvod a dítě - Styk rodičů s dítětem

Otázky osobního styku rodiče s dítětem jsou upraveny v §§ 887 – 891 OZ 2012. V této oblasti se v zákoně objevuje několik nových ustanovení a hlavně dochází k podrobnému vymezení mnoha situací týkajících se styku rodiče s nezletilým dítětem, které v minulosti díky nedokonalé právní úpravě vytvářely v praxi velké problémy.

Již § 887 OZ 2012 je novinkou, když stanoví: „Výkon práva rodičů udržovat osobní styk s dítětem nemohou rodiče svěřit jiné osobě.“ Je významným právem rodičů, stejně tak dítěte, udržovat osobní styk mezi sebou a toto právo je považováno za nepřevoditelné.

Následující ustanovení, tedy § 888 OZ 2012, je důležitý tím, že stanoví podrobně úpravu osobního styku rodiče s nezletilým dítětem, které je v péči druhého rodiče. Hlavní myšlenkou tohoto paragrafu je opět zájem dítěte. Navazující § 889 OZ 2012 dodává, že se rodiče musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte stěžuje. Pokud i přesto dochází bezdůvodně trvale či opakovaně k bránění druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči. Zákon dále v samostatném paragrafu stanoví povinnost rodičů si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmů (§ 890 OZ 2012).

Následující paragraf, tedy § 891 OZ 2012, ve svém odstavci 1 zahrnuje současné ustanovení § 27 odst. 1 a 2 ZoR. Stanoví, že se rodiče o otázkách styku s dítětem a jeho uskutečnění mají dohodnout. Nestane-li se tak, či to vyžaduje zájem dítěte, nastupuje úprava této otázky soudem. Nově zákonodárce přidal možnost soudu určit v odůvodněných případech místo styku rodiče s dítětem. Stejně jako § 27 odst. 3 ZoR, ustanovuje § 891 odst. 2 OZ 2012 možnost soudu omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem, anebo tento styk zakázat.

Poslední odstavec § 27 ZoR, tedy odst. 4, má svůj ekvivalent v § 927 OZ 2012. Tento paragraf nově podrobněji stanoví, že právo stýkat se s dítětem mají osoby s ním příbuzné, ať blízcí či vzdáleně, jakož i osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu. Dále stanoví, že také dítě má právo se stýkat s těmito osobami, pokud tyto osoby se stykem souhlasí. Možnost soudní úpravy styku dítěte s těmito osobami (včetně prarodičů a sourozenců) není výslovně zmíněna; v této souvislosti přichází v úvahu dovozovat využití analogie podle § 891 OZ 2012.⁹⁷ Tohle ustanovení tak nově dává právo, a tedy i možnost soudního výkonu tohoto práva, širšímu okruhu osob blízkých, jakož i dítěti, na vzájemný styk.

I v zákoně č. 89/2009 Sb., občanský zákoník, platí, že změní-li se poměry, soud změní rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu (§ 909 OZ 2012).

---

⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 251.

ZÁVĚR

V této své diplomové práci jsem se zabýval tématem z oboru rodinného práva, konkrétně otázkami rozvodu a jeho dopadu nejen na rodiče, ale hlavně na děti. S tím souvisí i otázky svěřeni nezletilého dítěte do výchovy některému z rodičů a styk nezletilého dítěte s rodičem, který jej nemá ve své péči. Českou právní úpravu upravující tuto problematiku jsem porovnával s právní úpravou státu Evropské unie, konkrétně s právní úpravou Anglie. V závěru své diplomové práce jsem stručně porovnal současně účinný zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, se zákonem č. 89/2009 Sb., občanský zákoník, jehož účinnost nastane dne 1.1.2014 a který v sobě zahrnuje právní úpravu rodinného práva.

Nutnost vyřešit otázku rozvodu manželství musí v naší republice každoročně několik tisíc občanů. A přestože ne všichni rozvádějící se manželé mají nezletilého potomka, zabývají se touto otázkou soudci ve své praxi velmi často. Otázky péče o dítě nebo styk rodičů s dítětem totiž nesouvisí výhradně s řízením o rozvodu, ale často je nutné tyto situace upravovat i v době dávno po něm. Dle mého názoru jsou tyto otázky v české právní úpravě hlavně díky velké novele zákona o rodině z roku 1998, tedy díky zákonu č. 91/1998 Sb., upraveny co se základu této právní problematiky týče obstojně. Přesto, objeví-li se složitější případ či lehké vybočení od zákonodárci předpokládaného průběhu řešení, začíná se jevit zákon o rodině nedostatečným. Osobně shledávám pozitivním delší časový úsek mezi touto velkou novelou a zákonem č. 89/2009 Sb., občanský zákoník, protože díky problémům, jež se při řešení otázek zkoumaných v této diplomové práci během tohoto několikaletého období objevily v soudní praxi, mohlo dojít k jejich reflektování v nově vzniklé právní úpravě, která mnoho paragrafů ze zákona o rodině převzala a formulačně upravila, ale také přidala několik nových řešících situací, jež se objevily právě v praxi.

Podíváme-li se na právní úpravu Anglie, zjistíme, že většina zákonů týkající se rozvodu a dětí je v účinnosti několik let. Anglie je ovšem zemí anglosaského typu práva, proto rozhodnutí soudů zde mají velkou váhu a tvoří precedent v situacích, které zákon neupravuje. Tímto na rozdíl od práva kontinentálního, které platí v naší zemi, dochází k určitým korekcím nedokonalé právní úpravy. I v této zemi je ovšem vidět snaha o přijetí nových právních úprav, jež by reflektovaly změny v právním myšlení

během doby účinnosti současných zákonů a zároveň v sobě zahrnuly významné soudní precedenty. To můžeme pozorovat v nedávno přijatém Předpise o soudním řízení ve věcech rodiny z roku 2010 (Family Procedure Rules 2010) či přijetí Zákona o rodině z roku 1996 (Family Law Act 1996), jež byl ovšem přijat bez stěžejních pasáží upravujících otázky rozvodu. Právě tyto otázky tvoří momentálně nejpálčivější problém anglického práva, protože nutnost určit v rozvodovém řízení jeden z pěti rozvodových důvodů k tomu, aby manželství mohlo být rozvedeno, staví jednoho z manželů do pozice viníka rozpadu manželství, což je situace, která se již v moderních právních předpisech nevyskytuje. Na druhou stranu je to i Anglie, jež byla inspirací při tvorbě občanského zákoníku 2012 v naší zemi, což můžeme spatřit např. v oblasti rodičovské odpovědnosti.

POUŽITÁ LITERATURA

Knižní publikace

- BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- ČERNÁ, M.: *Rozvod, otcové a děti*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 114 s. ISBN 80-86432-11-4.
- DUDOVÁ, R.: *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AVČR, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7330-136-1.
- FRANCOVÁ, M.; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J.: *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, xii, 248 s. ISBN 978-80-7357-586-1.
- HERRING, J.: *Family Law*. Harlow: Longman, 2001, lii, 619 s. ISBN 0-582-38172-x.
- HOLUB, M.; NOVÁ H.; PTÁČEK L.; HYKLOVÁ J.: *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. aktualiz. a přeprac. vyd., v nakladatelství Leges první. Praha: Leges, 2011, 456 s. ISBN 978-80-87212-96-7.
- HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ Z.: *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 398 s. ISBN 80-7239-192-5.
- HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod - děti - výživné*. Praha: Beck, 2000, 41 s. ISBN 80-7179-293-4.
- HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rozvod a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2001, 73 s. ISBN 80-7226-477-x.
- HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině ; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, XXVIII, 558 s. ISBN 978-80-7400-061-4.
- LOWE, N.; DOUGLAS G.: *Bromley's family law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, xciii, 1153 s. ISBN 978-0-406-95951-5.
- RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: Beck, 1999, XIX, 227 s. ISBN 80-7179-182-2.
- STANDLEY, K.: *Family law*. 6th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008, lxix, 485 s. ISBN 978-0-230-53746-0.

- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; RADVANOVÁ S.; ZUKLÍNOVÁ M.; aj. *Občanské právo hmotné. 5.*, jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 306 s. ISBN 978-80-7357-465-9.
- WELSTEAD, M.; EDWARDS S.: *Family law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, xxxviii, 490 s. ISBN 978-0-19-923127-0.
- WINTEROVÁ, A.; DVOŘÁK J.: *Pocťa Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Vyd. 1. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 630 s. ISBN 978-80-7357-432-1.

Právní předpisy:

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 91/1998 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 12/1990

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 SB., občanský zákoník – konsolidovaná verze:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- Zákon z roku 1989 o ochraně dětí (Children Act 1989), ve znění pozdějších předpisů
- Předpis o soudním řízení ve věcech rodiny z roku 2010 (Family Procedure Rules 2010), ve znění pozdějších předpisů
- Zákona o manželských sporech z roku 1973 (Matrimonial Causes Act 1973), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o osvojení dětí z roku 2006 (Children and Adoption Act 2006), ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

<http://www.czso.cz/>

<http://ec.europa.eu>

www.epravo.cz

www.legislation.gov.uk

ABSTRAKT

Práce pojednává o otázkách týkajících se rozvodu manželů a jeho dopadu na nezletilé dítě v českém a anglickém právu. Zároveň se dotýká budoucí právní úpravy, tedy zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a poukazuje na změny, které jeho vstoupení v účinnost dne 1.1.2014 přinese. Cílem práce je podat přehled o aktuálně účinné právní úpravě rozvodu manželů a jeho dopadu na nezletilé děti v České republice a Anglii, a také srovnat tuto problematiku občanským zákoníkem 2012.

Práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol. Ty jsou členěny do několika podkapitol tak, aby již na první pohled bylo možné vyhledat a porovnat jednotlivé právní oblasti. A to jak v právní úpravě účinné aktuálně i v budoucnu v naší zemi, tak v právním řádu Anglie.

Kapitola první se zabývá pojmy manželství, rodina a rodičovská zodpovědnost, které tvoří základ k následujícím kapitolám.

Druhá kapitola se věnuje pojmu dítě a otázkám péče o dítě po rozvodu manželů, konkrétně svěření nezletilého dítěte do výchovy. A to do výchovy jak jednoho či obou rodičů, tak do výchovy jiné osoby než rodiče.

Třetí kapitola zkoumá rozvod manželství. Zabývá se rozvodovým řízením a jednotlivými typy rozvodů dle § 24, § 24a a § 24b zákona o rodině. Také se zde setkáme se situací zániku manželství smrtí manželů či prohlášením manžela za mrtvého.

Čtvrtá kapitola se věnuje dopadu rozvodu manželství na nezletilé dítě a to převážně s přihlédnutím k otázce úpravy poměrů k nezletilým dětem po dobu po rozvodu a otázce styku rodičů s dítětem. Tato kapitola se také zabývá překážkami rozvodu manželství s nezletilými dětmi.

V páté kapitole se nachází analýza právní úpravy výše zmíněných otázek v Anglii. Je zde probrána problematika rodičovské odpovědnosti, péče o dítě s přihlédnutím k blahu dítěte a otázce svěření nezletilého dítěte do výchovy, rozvodu manželství a také otázka styku rodičů s nezletilým dítětem.

V závěru práce, tedy v kapitole šesté, jsou porovnány nejpodstatnější rozdíly výše uvedených témat v současné právní úpravě, tedy zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině, a občanského zákoníku 2012, tedy zákona č. 89/2009 Sb., který v sobě zahrnuje ustanovení týkající se rodinného práva a který se stane účinným dne 1.1.2014.

ABSTRACT

This Master's degree thesis addresses the issue of the divorce of marriage and problems of divorce with minor child in Czech and English law. It includes informations about changes brought by new Civil Code Act No. 89/2012 Coll., which is coming into force on 1.1.2014. The purpose of the thesis is to analyse current regulation of the divorce of marriage and problems of divorce with minor children in the Czech Republic and England and its comparison with Civil Code Act 2012.

The thesis is composed of six chapters. They are divided into many subchapters in way that it is easy to look up and compare individual law problems of any main topic. It covers present legislation in force and Civil Code Act 2012 in the Czech Republic and present legislation in force in England.

Chapter one starts with a description of the term marriage, family and parental responsibility, which are important basis for other chapters.

Chapter two focuses on definiton of the term child and examines problems of childcare after divorce of marriage with focus on residence order. It describes residence order in favor one or both parents or person other than parent.

The third chapter describes divorce of marriage. It examines divorce proceedings and individual types of divorce according to § 24, § 24a and § 24b of Family Law Act. Problems about death of spouses or about decree of presumption of death can be found here too.

Chapter four examines problems of divorce of marriage with minor children with focusing on questions about minor child arrangements after divorce and questions about contact orders. One subchapter concentrates on obstruction for which is not possible to divorce the marriage.

In the fifth chapter is described legislation in England with focusing on problems mentioned previously. It is divided in subchapters concentrated on parental responsibility, childcare with aiming to child welfare and residence order, divorce of the marriage and contact orders.

Final chapter of this thesis, chapter six, provides informations about differences of mainly problems mentioned in this thesis between Family Law Act No. 94/1963 Coll. and Civil Code Act No. 89/2012 Coll., which incorporate family law rules and which is coming into force on 1.1.2014.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rozvod

Dítě

Anglie

KEYWORDS

Divorce

Child

England

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Divorce and Child - Comparison of Legal Regulation in the Czech Republic and England